

STRATEGIA WDRAŻANIA PROJEKTU INNOWACYJNEGO TESTUJĄCEGO

Temat innowacyjny:	<i>HOSTEL dla usamodzielnionych wychowanków Placówek wraz zestawem skutecznych metod integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym</i>
Nazwa projektodawcy:	Fundacja Edukacji Europejskiej
Nazwa Partnera Nr 1:	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu
Nazwa Partnera Nr 2:	Michael Tiffernus Institut e. V., Niemcy
Tytuł projektu:	Młodzi Gniewni – wypracowanie nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym
Nr umowy:	WND-POKL.07.03.00-02-196/11

Autorzy:

Parjaszewska Natalia
Ukrzewska Katarzyna
Kruszyński Grzegorz

Wałbrzych, styczeń 2013

Fundacja Edukacji Europejskiej

SPIS TREŚCI

I. Uzasadnienie	- 3
1. Działania diagnostyczno-badawcze	- 3
2. Analiza problemów	- 5
3. Skala występowania problemów	- 8
4. Konsekwencje istnienia zidentyfikowanych problemów	- 9
II. Cel wprowadzania innowacji	- 10
1. Cel główny projektu	- 11
2. Cele szczegółowe oraz wskaźniki ich realizacji	- 11
3. Stan pożądany po wprowadzeniu innowacji	- 15
III. Opis innowacji	- 16
1. Na czym polega innowacja i jej elementy składowe	- 16
2. Jakie są grupy docelowe innowacji	- 18
3. Warunki konieczne by innowacja działała	- 18
4. Jakie efekty może przynieść zastosowanie innowacji	- 24
IV. Plan działań w procesie testowania produktu finalnego	- 26
1. Podejście do grup użytkowników i odbiorców	- 26
2. Przebieg testowania	- 26
3. Materiały dla uczestników projektu	- 38
4. Sposób monitorowania przebiegu testowania	- 38
V. Sposób sprawdzenia czy innowacja działa	- 39
1. Jakie efekty zastosowania innowacji będą wystarczające	- 39
2. Sposoby oceny wyników testowania	- 39
VI. Strategia upowszechniania	- 42
1. Cel działań upowszechniających	- 42
2. Grupy użytkowników	- 43
3. Plan działań upowszechniających i ich charakterystyka	- 43
VII. Strategia włączania do głównego nurtu polityki	- 45
1. Cel działań włączających	- 45
2. Grupy do których skierowane są działania włączające	- 45
3. Plan działań włączających i ich charakterystyka	- 46
VIII. Kamienie milowe II etapu projektu	- 48
IX. Analiza ryzyka	- 49

I. Uzasadnienie

1. Działania diagnostyczno – badawcze

„Młodzi Gniewni” to innowacyjny projekt realizowany w partnerstwie, którego podstawowym celem jest wypracowanie nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Trzy podmioty, tj. Fundacja Edukacji Europejskiej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu oraz Michael Tiffernus Instytut e. V z Niemiec, w oparciu o własny kapitał społeczny, doświadczenie w realizacji pracy z młodzieżą z grup wysokiego ryzyka oraz przeprowadzone działania diagnostyczno – badawcze, pragnie w ramach interdyscyplinarnej współpracy wypracować systemowe rozwiązania w zakresie skutecznego wsparcia usamodzielnionych wychowanków – młodzieży opuszczającej młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz zakłady poprawcze (PLACÓWKI). Dotychczasowe działania prawno – organizacyjne realizowane w Polsce oparte są na obligatoryjnym wsparciu finansowym co sprawia, że są nieskuteczne i nie przygotowują młodych ludzi do codziennej egzystencji dorosłego człowieka. „Prawnie dorośli” wychowankowie „wypuszczeni na wolność” nie potrafią znaleźć się w nowej, brutalnej rzeczywistości. Słowa wychowanki rodzinnego domu dziecka – Sylwii, zawarte w raporcie badawczym Fundacji Robinson Crusoe odzwierciedlają niniejszą sytuację „w tej chwili wielką krzywdę zrobiono dzieciom przez to nieszczęsne prawo, że teraz wszyscy dorośli uważają, że dziecko w wieku 18 lat jest już dorosłe. A to jest nieprawda”¹. Brak indywidualnej pracy z klientem na bazie poprawnie dobranych instrumentów aktywizacji społecznej i zawodowej „produkuje” osoby bezradne i uzależnione od instytucjonalnej pomocy. Przeprowadzone badania jakościowe wśród 50 wychowanków placówek w 2012 r. na terenie Dolnego Śląska (powiat wałbrzyski) przez Imperia Med Sp. z o. o. z Wrocławia wykazały, że aż **64%** respondentów nie jest zaangażowana w realizację Indywidualnych Programów Usamodzielnienia, a **52%** za największe zagrożenie po opuszczeniu placówek wskazało powrót do środowiska, które sprowadza ich na złą drogę. Ponadto młodzież wymieniła inne bariery, które uniemożliwią im start w dorosłe życie, tj.:

- ✓ pobyt w ośrodku/zakładzie,
- ✓ brak pracy,
- ✓ brak mieszkania,
- ✓ "ukończenie szkoły",
- ✓ brak pracy przez szkołę,
- ✓ brak zawodu /wykształcenia,
- ✓ brak doświadczenia zawodowego,
- ✓ lęk przed usamodzielnieniem,
- ✓ negatywny wpływ środowiska,
- ✓ brak środków do życia/brak pieniędzy,
- ✓ brak pomocy w nauce i dofinansowania do nauki,

¹ Fundacja Robinson Crusoe. Potrzeby w usamodzielnieniu wychowanków rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych. Raport z badań. Warszawa 2007.

Fundacja Edukacji Europejskiej

✓ wiek².

W/w bariery w sposób szczególny narażają usamodzielnianych wychowanków na wykluczenie społeczne, szczególnie poprzez brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych i zatrudnienia. Złą sytuację ludzi młodych na rynku pracy sygnalizuje także opracowanie przygotowane przez Instytucję Zarządzającą PO KL, z którego wynika, że na Dolnym Śląsku wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 – 24 lata w III kwartale 2011r. wyniósł **26,3%**. Stopa bezrobocia osób w wieku 15 – 24 lata w 2010 roku w regionie wynosiła **23,7%**³. Niezbędne są zatem wszelkie innowacyjne działania wychodzące naprzeciw w/w grupy docelowej.

W związku z powyższym Projektodawca wraz z partnerami pragnie uruchomić Hostel dla usamodzielnianych wychowanków placówek (model skutecznego wsparcia) wraz ze skutecznymi metodami wsparcia z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej. Innowacyjna propozycja jest kompatybilna z propozycjami zmian i rozwiązań zawartych w Raporcie Ośrodka Rozwoju Edukacji Wydziału Resocjalizacji i Socjoterapii, który uważa, że:

„wprowadzenie opieki następczej dla wychowanków opuszczających MOS – np. stworzenie Hostelu, który dawałby miejsce startu w dorosłe życie usamodzielnianym”⁴

jest drogowskazem do pozytywnych zmian systemowych.

Poruszana problematyka jest złożona i niezmiernie ważna do zdiagnozowania. Proces usamodzielniania wychowanków placówek to swoisty kręgosłup na przyszłość. Niepoprawnie przeprowadzony dosłownie wyklucza młodych ludzi społecznie. W celu lepszego rozpoznania niniejszej tematyki projektodawca zlecił przeprowadzenie badań jakościowych na terenie powiatu wałbrzyskiego oraz dokonał analizy w/w problemów na bazie przeprowadzonych warsztatów roboczych. Badania składały się z następujących etapów:

- a) etap 1 – konceptualizacja i operacjonalizacja – analiza istniejących raportów i opracowań dotyczących wychowanków opuszczających placówki,
- b) etap 2 – badania jakościowe wykonane metodą Indywidualnego Wywiadu Pogłębionego (IDI – Individual In – Depth Interview) wśród 50 wychowanków MOW, MOS, DD, ZP z powiatu wałbrzyskiego,
- c) etap 3 – badania jakościowe wykonane metodą Indywidualnego Wywiadu Pogłębionego (IDI – Individual In – Depth Interview) wśród 30 pracowników MOW, MOS, DD, ZP z powiatu wałbrzyskiego,
- d) etap 4 – badania jakościowe wykonane metodą Indywidualnego Wywiadu Pogłębionego (IDI – Individual In – Depth Interview) wśród 10 pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu,

² Imperia Med Sp. z o. o. Raport cząstkowy z badań jakościowych przeprowadzonych wśród wychowanków MOS/MOW/DD/ZP z powiatu wałbrzyskiego. Wrocław 2012.

³ Plan działań na rok 2013 Program Operacyjny Kapitał Ludzki dla Poddziałania VII, s. 6

⁴ Ewa Góralczyk. Raport Ośrodka Rozwoju Edukacji. Diagnoza społeczna funkcjonowania MOS z uwzględnieniem form pracy i pomocy wychowankom, analiza potrzeb i problemów wychowanków oraz kadry ośrodka. Warszawa, 2011. s. 79

Fundacja Edukacji Europejskiej

- e) etap 5 - badania jakościowe wykonane metodą Indywidualnego Wywiadu Pogłębionego (IDI – Individual In – Depth Interview) wśród 5 szkół ponadgimnazjalnych z powiatu wałbrzyskiego,
- f) etap 6 - badania jakościowe wykonane metodą Indywidualnego Wywiadu Pogłębionego (IDI – Individual In – Depth Interview) wśród 50 pracodawców z powiatu wałbrzyskiego.

Badania zostały przeprowadzone z uwzględnieniem empowermentu (dostosowanie narzędzi badawczych) i reprezentatywności. Badania oraz wnioski wypracowane podczas warsztatów roboczych wykazały, że obecne metody usamodzielniania wychowanków placówek są nieskuteczne, co także potwierdza Najwyższa Izba Kontroli po przeprowadzeniu kontroli w zakładach poprawczych:

- **NIK alarmuje, że system resocjalizacji jest drogi i nieskuteczny; 60% wychowanków wraca na drogę przestępstwa⁵.**
- **NIK w ramach kontroli przeprowadził badania ankietowe wśród 632 wychowanków, z których połowa oświadczyła, że pobyt w zakładzie poprawczym nie pomógł im w starcie do samodzielnego życia.**

Szeroko rozumiany system pomocowy dla młodych ludzi, opuszczających placówki wymaga innowacyjnych zmian, co potwierdzają respondenci przeprowadzonych badań na terenie powiatu wałbrzyskiego, tj. **60%** pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu uważa, że należy zastosować inne narzędzia wsparcia aby nastąpiła skuteczna integracja wychowanków. 100% szkół ponadgimnazjalnych z powiatu wałbrzyskiego stwierdziło, że nie otrzymało żadnego wsparcia na edukację wychowanków, **77%** pracowników placówek stwierdziło, że zasoby materialne, którymi dysponuje placówka nie są wystarczające na efektywną pracę z wychowankiem. Natomiast **72%** pracodawców wskazało aż 28 barier, które utrudniają wychowankom uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia.

2. Analiza problemów

We wniosku o dofinansowanie zostały przedstawione problemy usamodzielnianych wychowanków na bazie dokumentów opracowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji (2009), Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu (2010) oraz analizę przeprowadzonego badania ankietowego wśród wychowanków MOS i MOW w Wałbrzychu oraz MOS w Walimiu w latach 2010 – 2011 w ramach projektu MOW „Czas na szansę dla nas”, dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej, z których wynika, że pełnoletni wychowankowie opuszczający placówki posiadają następujące problemy:

- ✓ brak wykształcenia i przygotowania zawodowego,
- ✓ niską samoocenę, impulsywność, zaburzony obraz wzorców rodzinnych,
- ✓ brak umiejętności radzenia sobie w sytuacjach stresowych⁶.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli. Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Warszawa 2009.

⁶ Fundacja Edukacji Europejskiej. Wniosek o dofinansowanie projektu PO KL „Młodzi Gniewni – wypracowanie nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym”. Wałbrzych 2012.

W/w analiza wyłoniła główny PROBLEM:

niska skuteczność narzędzi wsparcia oferowanych przez PLACÓWKI, PCPR, IRP podczas procesu integracji społecznej i zawodowej młodzieży - konieczność wypracowania nowych i skutecznych metod.

Ponadto przeprowadzone badania jakościowe w 2012 r. na terenie powiatu wałbrzyskiego przez Bison Consulting S.A. oraz Imperia Med Sp. z o. o. z Wrocławia uaktualniły **mapę problemów (barier)** wg respondentów. Oto najważniejsze:

GRUPA BADAWCZA: WYCHOWANKOWIE MOS/MOW/DD/ZP Z PW

- ✓ **64%** wychowanków nie jest zaangażowanych w realizację IPU,
- ✓ **52%** wychowanków ma problem z nauką (przyczyna znalezienia się w placówce),
- ✓ **18%** wychowanków uważa, że sytuacja trudna to sytuacja bez wyjścia,
- ✓ **52%** wychowanków za największe zagrożenie po opuszczeniu placówki uważa powrót do środowiska, które sprowadza ich na złą drogę,

GRUPA BADAWCZA: PRACOWNICY MOS/MOW/DD/ZP Z PW

- ✓ **80%** pracowników placówek wskazało, że w pracy z młodzieżą spotyka się z agresją słowną,
- ✓ **73%** pracowników placówek wskazuje uzależnienia wychowanków (papierosy, alkohol, narkotyki) jako trudności wychowawcze,
- ✓ **70%** pracowników placówek uważa, że u wychowanków występuje brak zainteresowania nauką,
- ✓ **77%** pracowników placówek stwierdziło, że zasoby materialne, którymi dysponuje placówka nie są wystarczające na efektywną pracę z wychowankiem,

GRUPA BADAWCZA: PRACOWNICY PCPR, MOPS W WAŁBRZYCHU

- ✓ **60%** pracowników PCPR i MOPS uważa, że należy zastosować inne narzędzia wsparcia aby nastąpiła skuteczna integracja wychowanków,
- ✓ **90%** pracowników PCPR i MOPS wskazało za największą barierę uniemożliwiającą wychowankom proces usamodzielniania brak mieszkań,
- ✓ **60%** pracowników PCPR i MOPS uważa że dwie bariery, tj. brak zajęć z zakresu poszukiwania pracy i szkoleń zawodowych dla wychowanków uniemożliwia wychowankom usamodzielnianie,

GRUPA BADAWCZA: SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE Z PW

- ✓ **80%** pracowników szkół ponadgimnazjalnych nie ma wiedzy ilu wychowanków placówek ukończyło szkołę w ciągu 3 lat,
- ✓ **40%** szkół ponadgimnazjalnych potwierdziło, że wychowankowie placówek mieli dodatkowe zajęcia z psychologiem szkolnym,
- ✓ **80%** pracowników szkół ponadgimnazjalnych, najczęściej pracowało z wychowankami domów dziecka,

- ✓ **100%** szkół ponadgimnazjalnych nie otrzymała żadnego wsparcia na edukację wychowanków,

GRUPA BADAWCZA: **PRACODAWCY (powiat wałbrzyski)**

- ✓ **72%** pracodawców wskazało aż 34 istotne problemy związane z usamodzielnieniem się zawodowym wychowanków placówek,
- ✓ **18%** (tylko) pracodawców przyjęło wychowanka placówki do pracy,
- ✓ **72%** pracodawców wskazało aż 28 barier, które utrudniają wychowankom uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia,
- ✓ **84%** pracodawców nie przyjęło na praktykę zawodową/staż, do pracy wychowanków placówek z powodu obawy przed agresją.

Przeprowadzone badania jakościowe ukazały także **potrzeby i oczekiwania** wśród respondentów w zakresie skutecznego usamodzielniania wychowanków, oto najważniejsze:

GRUPA BADAWCZA: **WYCHOWANKOWIE MOS/MOW/DD/ZP Z PW**

- ✓ **76%** wychowanków placówek chce kontynuować naukę, by zdobyć zawód,
- ✓ **58%** wychowanków placówek za najbardziej odpowiedni rodzaj pomocy dla swojej sytuacji wskazali wsparcie materialne – dofinansowanie do mieszkania, a **40%** umożliwienie nauki zawodu,
- ✓ **30%** wychowanków placówek oczekuje indywidualnego wsparcia (opiekuna, asystenta, pracownika socjalnego, animatora pracy, streetwoekera), a **28%** psychoterapii indywidualnej,
- ✓ **86%** wychowanków placówek wyraziło chęć udziału w indywidualnych spotkaniach z doradcą zawodowym, a **40%** pragnie brać udział w pracy grupowej szkolącej z zakresu umiejętności interpersonalnych,
- ✓ **62%** wychowanków placówek pragnie zdobyć umiejętności i kompetencje w zakresie motywowania do znalezienia pracy, a **58%** w zakresie jej poszukiwania,

GRUPA BADAWCZA: **PRACOWNICY PCPR, MOPS W WAŁBRZYCHU**

- ✓ **100%** pracowników PCPR i MOPS oczekuje od Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej obowiązkowego wprowadzenia do placówek, w ostatnim roku pobytu wychowanka warsztatów aktywnego poszukiwania pracy oraz nauki prowadzenia własnego gospodarstwa domowego,
- ✓ **80%** pracowników PCPR i MOPS oczekuje wsparcia dla wychowanków w formie poradnictwa psychologicznego, a **60 %** poradnictwa zawodowego,
- ✓ **60%** pracowników PCPR o MOPS wskazuje „inne” narzędzia wsparcia dla wychowanków, tj. grupy wsparcia, warsztaty interpersonalne, zajęcia z języka polskiego, poradnictwo służące prawidłowemu funkcjonowaniu w środowisku, zajęcia dot. komunikowania z otoczeniem, nauki załatwiania spraw w urzędach i innych instytucjach,

GRUPA BADAWCZA: **SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE Z PW**

- ✓ 80% szkół ponadgimnazjalnych oczekuje wsparcia finansowego, ułatwiającym szkołom edukację wychowanków placówek (stypendia, pomoce naukowe, dofinansowanie dojazdów),

GRUPA BADAWCZA: **PRACODAWCY (powiat wałbrzyski)**

- ✓ **34%** pracodawców oczekuje wsparcia finansowego ze strony PCPR/PUP, co miałyby wpływ na zmianę zdania odnośnie przyjęcia wychowanka do pracy, na staż czy praktykę,
- ✓ **24%** wsparcia na szkolenia zawodowe dla wychowanka, a 16% na doposażenie stanowiska pracy.

Dokonana w/w analiza problemów wychowanków placówek na terenie powiatu wałbrzyskiego nie odbiega ilościowo od skali problemów występujących w kraju. Wnioskodawca zweryfikował dane statystyczne z następującymi dokumentami, co potwierdziło skalę opisywanego zjawiska:

- "Potrzeby w usamodzielnieniu wychowanków RDD i RZ" Fundacji Robinson Crusoe 2007,
- "Ubóstwo i wykluczenie społeczne młodzieży", red. E. Tarkowska, IPiSS 2007,
- Informacja o wynikach kontroli realizacji niektórych zadań w zakresie pomocy społecznej, NIK 2009,
- Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, NIK 2009,
- Raport Ośrodka Rozwoju Edukacji. Diagnoza społeczna funkcjonowania MOS z uwzględnieniem form pracy i pomocy wychowankom, analiza potrzeb i problemów wychowanków oraz kadry ośrodka. Ewa Góralczyk, 2011,
- Informacja o wynikach kontroli - funkcjonowanie placówek opiekuńczo - wychowawczych, NIK 2012,
- Strategia Wdrażania Projektu Innowacyjnego "Z opieki w dorosłość - model usamodzielnienia". Towarzystwo Psychoprofilaktyczne Oddział w Warszawie, 2012,
- Plan działań na rok 2013 Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

3. Skala występowania problemu

Tylko na przykładzie wychowanków przebywających w opiece zastępczej na terenie naszego kraju można jednoznacznie stwierdzić skalę problemu związanego z szeroko rozumianym procesem usamodzielniania wychowanków. Wg danych statystycznych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej odsetek dzieci przebywających w opiece zastępczej od lat wzrasta. W 2006 roku wynosił 1,43%, a w 2010 już 1,67%. Obecnie w Polsce jest około 780 placówek opiekuńczo - wychowawczych, w których przebywało 22 tysiące dzieci (2010 r.), a w rodzinach zastępczych - spokrewnionych 46 tysięcy. Zatem łącznie w 2010 roku w opiece zastępczej przebywało 68 tysięcy dzieci (ok. 49%K i 51%M). Warto podkreślić, że w placówkach opiekuńczo - wychowawczych przebywa więcej chłopców niż dziewcząt (47%K, 53%M), a wychowankowie w wieku 17-20 lat stanowią około 20%. Rocznie około 10% wychowanków opuszcza opiekę

Fundacja Edukacji Europejskiej

zastępczą. Wg danych podanych przez Towarzystwo Psychoprofilaktyczne Oddział w Warszawie "w 2009 roku 2,1 tys. pełnoletnich wychowanków opuściło placówki, z czego 38% założyło własne gospodarstwo domowe (GUS), 50% wraca do swoich rodzin i powiela historię swoich rodziców". Jak podaje MPiPS szacunkowo w 2012 r. około 2,2 tys. opuści placówki. Bez wprowadzenia skutecznych metod wsparcia ponad połowa wychowanków placówek jest zagrożona wykluczeniem społecznym. Wg danych PCPR w Wałbrzychu przedstawionych we wniosku o dofinansowanie, młodzież w wieku 17 - 19 lat po opuszczeniu placówek pozostaje długotrwale bez legalnej pracy (**58%**) lub podejmuje pracę nielegalną, nie kontynuuje nauki (**80%**). Zagrożona jest przestępczością i uzależnieniami. Podobną skalę problemu przedstawia NIK wśród wychowanków zakładów poprawczych.

4. Konsekwencje istnienia zidentyfikowanych problemów

Przedstawione powyżej problemy związane z procesem usamodzielniania wychowanków opuszczających Placówki na terenie powiatu wałbrzyskiego są praktycznie "lustrzanym odbiciem" problemów wychowanków z terenu całego kraju. Bariery generują konsekwencje, które w przypadku zaniechania wprowadzenia nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym będą się nasilać i powodować:

- dalsze ograniczanie poziomu aktywności wychowanków w procesie usamodzielniania,
- powielanie dotychczasowych, nieefektywnych form wsparcia dla młodzieży przez placówki sprawi, że wychowankowie przestaną postrzegać te instytucje jako wspierające ich w usamodzielnianiu,
- pogłębianie się problemu wykluczenia społecznego wychowanków placówek na skutek długotrwałego braku pracy a często i jakiegokolwiek aktywności społecznej,
- wzrost środków publicznych na likwidację skutków wykluczenia społecznego wychowanków placówek (zasiłki, utrzymywanie noclegowni, leczenie uzależnień itp.)
- wzrost bezrobocia i przestępczości wśród wychowanków placówek,
- zaakceptowanie sytuacji wykluczenia społecznego wychowanków placówek, może ograniczyć do minimum możliwość udzielenia im jakiegokolwiek wsparcia i upowszechni postawy pasywne i roszczeniowe,
- brak pozytywnego spostrzegania wychowanków placówek w roli pracownika wśród pracodawców (pogłębianie się stereotypów społecznych),
- brak możliwości nabycia przez wychowanków zintegrowanych i skutecznych umiejętności społecznych i zawodowych, które pozwoliłyby na rozpoczęcie dorosłego życia oraz uzyskanie i utrzymanie pracy zawodowej,
- brak skutecznych i spójnych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym w polskim systemie pomocowym, ukierunkowanym na wychowanków opuszczających placówki (MOS/MOW/POW/ZP/).

Fundacja Edukacji Europejskiej

W związku z powyższym zasadne społecznie staje się wypracowanie nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym, co jest także odpowiedzią na zaproszenie Rzecznika Praw Dziecka Pana Marka Michalaka do dyskusji, który stwierdził, **„iż w Polsce nie ma wypracowanego spójnego systemu pomocy dla nieletnich opuszczających schroniska dla nieletnich lub zakłady poprawcze”**⁷. Także Najwyższa Izba Kontroli dostrzega konieczność współpracy instytucji na rzecz usprawnienia procesu usamodzielniania wychowanków oraz monitorowania ich losów po opuszczeniu zakładu⁸. Szczególnie istotnie wydaje się w tej sytuacji zaproponowanie nowych metod wsparcia, oryginalnych co do formy jak i treści i niepodobnych do działań podejmowanych obecnie. Należy skupić się na uzupełnieniu dotychczasowej oferty o nowe i skuteczne metody wsparcia wychowanków opuszczających placówki. Należy też wykorzystać dobre praktyki od niemieckiego Partnera np. projekt **„STABIL – stabilizacja mieszkaniowa”**. Zaproponowane przez Wnioskodawcę i Partnerów działania są odpowiedzią na faktyczne, zdiagnozowane w dotychczasowej realizacji projektu, potrzeby wychowanków placówek oraz szeroko rozumianego środowiska lokalnego grupy docelowej. Możliwość wypracowania skutecznych metod integracji społecznej dla młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym w oparciu o uruchomienie Hostelu wraz zapleczem terapeutycznym, może rozpocząć proces pozytywnych zmian systemowych w polityce społecznej dotyczącej wychowanków opuszczających placówki regionu i kraju.

II. Cel wprowadzenia innowacji

Celem wprowadzenia innowacji jest wdrożenie nowych i spójnych rozwiązań pozwalających na skuteczną integrację społeczną młodzieży opuszczającej placówki, tj. wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym. W ramach projektu opracowano podręcznik dla potencjalnych realizatorów takiego, innowacyjnego rozwiązania, składającego się z dwóch części:

- a) **Część I - HOSTEL DLA USAMODZIELNIONYCH WYCHOWANKÓW PLACÓWEK** - metodą zwiększającą skuteczność wsparcia na rzecz osób w wieku 17-19 lat zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- b) **Część II - ZESTAW SKUTECZNYCH METOD WSPARCIA W HOSTELU.**

Elementy opisane w podręczniku będą weryfikowane w fazie testowania produktu finalnego (I 2013r - III 2014 r.) w celu oceny skuteczności innowacji i możliwości osiągnięcia założonych celów. Zaproponowane innowacyjne podejście to koncepcja funkcjonowania Hostelu dla usamodzielnianych wychowanków placówek z pakietem zindywidualizowanych, kompleksowych i zintegrowanych metod wsparcia w zakresie skutecznej integracji społecznej. **Przygotowany produkt zakłada aktywna i świadoma partycypację w procesie usamodzielniania: wychowanków placówek, przedstawicieli jednostek pomocy społecznej, placówek (MOS/MOW/POW/ZP), NGO, szkół oraz pracodawców.**

⁷ Notatka z paneli ekspertów, zorganizowana przez NIK w dniu 19 listopada 2008 r. (omówienie najważniejszych problemów funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich oraz założeń do programu kontroli) i w dniu 17 lipca 2009 r. (omówienie wstępnych wyników kontroli).

⁸ www.nik.gov.pl

1. Cel główny projektu

Wypracowanie nowych i innowacyjnych rozwiązań pozwalających na zwiększenie oferty istniejących instytucji działających na rzecz integracji społecznej prowadzącej do zatrudnienia osób w wieku 17 - 19 l. zagrożonej wykluczeniem społecznym opuszczających placówki na przykładzie 12 mężczyzn (M) z powiatu wałbrzyskiego w latach 2012 - 2014.

Wskaźniki realizacji celu głównego

- a) 12 mężczyzn w wieku 17 – 19 lat zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj. 12 wychowanków placówek z powiatu wałbrzyskiego zakończy udział w projekcie, w tym 3 wychowanków uzyska zatrudnienie
Faza: testowania oraz upowszechniania i włączania do głównego nurtu polityki
Pomiar: raport końcowy z realizacji projektu, dokumenty potwierdzające zatrudnienie 3 wychowanków Hostelu
Czas: do 31.03.2014 r.
- b) zwalidowany produkt finalny projektu zawierający wypracowane nowe i innowacyjne rozwiązania (metody) pozwalające na skuteczną integrację społeczną młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym.
Faza: upowszechniania i włączania do głównego nurtu polityki
Pomiar: walidacja produktu,
Czas: do 31.12.2014 r.
- c) Podpisanie 1 porozumienia między PCPR, MOPS, GOPS, PUP, UM, NGO oraz Placówkami w sprawie funkcjonowania i finansowania Hostelu wraz z systemem wsparcia, po zakończeniu działań projektowych
Faza: upowszechniania i włączania do głównego nurtu polityki
Pomiar: 1 porozumienie,
Czas: do 31.12.2014 r.

Wskazania i uzasadnienie różnic w innowacji w stosunku do wniosku o dofinansowanie - cel główny projektu nie uległ zmianie. Doprecyzowano wskaźniki realizacji celu głównego (a i b) oraz sposoby ich pomiaru. Projektodawca wskazał jeszcze jeden istotny wskaźnik (c) dotyczący podpisania 1 porozumienia w sprawie funkcjonowania i finansowania Hostelu wraz z systemem wsparcia. Ponadto przy wskaźnikach wykazano stosowne fazy realizacji projektu.

2. Cele szczegółowe oraz wskaźniki ich realizacji:

Do realizacji celu głównego przyczyni się zrealizowanie następujących celów szczegółowych.

2.1. Cel szczegółowy nr 1.

Zwiększenie skuteczności działań instytucji działających na rzecz osób w wieku 17-19 lat zagrożonej wykluczeniem społecznym (PCPR, MOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO), poprzez zwiększenie ich oferty o nowe i skuteczne formy wsparcia, opracowane, testowane i upowszechniane do 31 grudnia 2014 r.

Wskaźniki realizacji celu

- a) opracowanie oraz upowszechnienie wstępnej wersji produktu finalnego oraz 1 strategii wdrażania projektu innowacyjnego wśród 3000 U1 (PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO)

Faza: opracowanie wstępnej wersji produktu oraz strategii wdrażania projektu innowacyjnego

Pomiar: 1 protokół odbioru wstępnej wersji produktu finalnego i strategii wdrażania projektu innowacyjnego, lista mailingowa, lista odbiorców (upowszechnienie)

Czas: 31.II.2013 r.

- b) opracowanie oraz upowszechnienie ostatecznej wersji produktu finalnego oraz 1 strategii wdrażania projektu innowacyjnego wśród 3000 U1 (PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO)

Faza: upowszechniania i włączania do głównego nurtu polityki

Pomiar: protokół odbioru ostatecznej wersji produktu finalnego i strategii wdrażania projektu innowacyjnego, lista mailingowa, lista odbiorców PF, lista obecności podczas konferencji, ankieta ewaluacyjna wśród U1.

Czas: 31.XII.2014 r.

Wskazania i uzasadnienie różnic w innowacji w stosunku do wniosku o dofinansowanie - Cel szczegółowy nr 1 projektu został zmieniony. W celu szczegółowym doprecyzowano rodzaj instytucji działających na rzecz młodzieży, poprzez dodanie w nawiasie: Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, placówki, szkoły ponadgimnazjalne, pracodawców oraz organizacje pozarządowe). Doprecyzowano również wskaźniki pomiaru celu szczegółowego, sposób i czas pomiaru, poprzez wprowadzenie zapisów dotyczących działań upowszechniających opracowany produkt finalny i strategię wdrażania. Ponadto przy wskaźnikach wykazano stosowne fazy realizacji projektu.

2.2. Cel szczegółowy nr 2.

Zwiększenie wiedzy i umiejętności 15 przedstawicieli PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO (w tym 8 kobiet) z PW, w zakresie opracowywania i realizacji skutecznych i kompleksowych form wsparcia dla młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym (w wieku 17-19 lat), poprzez udział w tworzeniu, testowaniu produktu finalnego oraz transferze doświadczeń niemieckich do 31.XII.2014 r.

Wskaźniki realizacji celu

- a) 15 przedstawicieli PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO (w tym 8 kobiet) z PW weźmie udział w testowaniu produktu finalnego (udział 1 raz w m-cu w konsultacjach z zespołem roboczym nt. bieżącej działalności Hostelu), w tym u 13 U1 stwierdzony zostanie wzrost wiedzy i umiejętności.

Faza: testowania

Pomiar: listy obecności podczas spotkań, raporty miesięczne ze spotkań, ankieta ewaluacyjna wśród użytkowników, testy kompetencji wśród U1 na początku i na zakończenie testowania, badania ankietowe dot. pomiaru wpływu udziału U1 w testowaniu PF, na funkcjonowanie ich macierzystych jednostek,

Czas: do 31.03.2014 r.

Fundacja Edukacji Europejskiej

- b) 15 przedstawicieli PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO (w tym 8 kobiet) z PW weźmie udział w konsultacjach zespołu roboczego z partnerem niemieckim nt. bieżącej działalności Hostelu),
Faza: testowania
Pomiar: listy obecności podczas spotkania, raport ze spotkania, ankieta ewaluacyjna wśród użytkowników (U1),
Czas: do 31.03.2014 r.
- c) 15 pisemnych rekomendacji określających potrzebę dalszej działalności Hostelu, po zakończeniu działań projektowych, wystawionych przez 15 przedstawicieli PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO, (w tym 8 kobiet) biorących udział w testowaniu produktu finalnego,
Faza: testowania
Pomiar: liczba pisemnych rekomendacji
Czas: d 31.12.2013r
- d) Zwiększenie skuteczności działań instytucji: PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO, poprzez podpisanie 1 porozumienia w sprawie funkcjonowania i finansowania Hostelu wraz z systemem wsparcia, po zakończeniu działań projektowych.
Faza: upowszechniania i włączania do głównego nurtu polityki
Pomiar: 1 porozumienie,
Czas: do 31.12.2014r

Wskazania i uzasadnienie różnic w innowacji w stosunku do wniosku o dofinansowanie - Cel szczegółowy nr 2 projektu został zmieniony. W skorygowanym celu szczegółowym 2 połączono cel szczegółowy 2 i 3 z pierwotnej wersji wniosku o dofinansowanie. Uznano, że do procesu testowania zaproszeni zostaną przedstawiciele instytucji, którzy mają wiedzę i doświadczenie w zakresie integracji społecznej młodzieży, natomiast oczekują wzrostu wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania innowacyjnych i skutecznych metod wsparcia a tym samym wzrostu skuteczności działań tych instytucji. Doprecyzowano również wskaźniki pomiaru celu szczegółowego (a i b), sposób i czas ich pomiaru. Projektodawca wskazał jeszcze dwa istotne wskaźnik (c i d), dokumentujące zwiększenie wiedzy i umiejętności wśród użytkowników U1. Ponadto przy wskaźnikach wykazano stosowne fazy realizacji projektu.

2.3. Cel szczegółowy nr 3.

Zwiększenie skuteczności procesu integracji zawodowej 12 mieszkańców Hostelu, poprzez zdobycie przez nich nowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych, w ramach udzielonego wsparcia tj.: udziału w doradztwie zawodowym, ukończeniu szkoleń zawodowych, kursów doskonalących oraz staży zawodowych do 31.12.2013 r.

Wskaźniki realizacji celu:

- a) 12 wychowanków placówek (M) skorzysta z 19 godzin doradztwa zawodowego (łącznie 228 godz./wychowanka)
Faza: testowania
Pomiar: indywidualne karty doradcze, ewaluacja doradztwa zawodowego, test kompetencji w zakresie przygotowania dokumentów aplikacyjnych,
Czas: do 31.12.2013 r.

Fundacja Edukacji Europejskiej

- b) 12 wychowanków placówek (M) ukończy 1 szkolenie zawodowe oraz 1 kurs doskonalący wybrane w porozumieniu z doradcą zawodowym,
Faza: testowania
Pomiar: badania ankietowe w zakresie efektywności szkoleń, liczba wydanych certyfikatów ukończenia szkolenia zawodowego i kursu doskonalącego,
Czas: do 31.12.2013 r.
- c) 12 wychowanków placówek (M) ukończy 6 – miesięczne staże zawodowe.
Pomiar: umowy udziału w stażach zawodowych, zaświadczenia ukończenia stażu zawodowego, listy wypłat stypendium stażowego,
Czas: do 31.12.2013 r.
- d) 25% tj. 3 wychowanków placówek (M), uzyska zatrudnienia po opuszczeniu Hostelu
Faza: testowania
Pomiar: dokumenty potwierdzające uzyskanie zatrudnienie
Czas: 31.03.2014r

Wskazania i uzasadnienie różnic w innowacji w stosunku do wniosku o dofinansowanie - Cel szczegółowy nr 3 projektu został zmieniony. Cel szczegółowy 3 powstał w wyniku podziału celu szczegółowego 4 (w pierwotnej wersji wniosku o dofinansowanie) na: a) działania związane ze zdobywaniem nowych kwalifikacji i doświadczeń zawodowych przez 12 U2 (integracja zawodowa) oraz b) działania związane ze zdobywaniem nowych umiejętności społecznych (integracja społeczna w celu szczegółowym nr 4). Autorzy strategii uznali, że te dwie sfery integracji, tj. społeczna i zawodowa zostały wyraźnie wyodrębnione w procesie testowania w formie działań doradczych i szkoleniowych i wymagają określenie odrębnych celów szczegółowych. Dodano również wskaźniki realizacji celu szczegółowego, sposób oraz czas pomiaru. Projektodawca wskazał jeszcze jeden istotny wskaźnik (d) dotyczący uzyskania zatrudnienia przez 3 wychowanków Hostelu. Ponadto przy wskaźnikach wykazano stosowne fazy realizacji projektu.

2.4. Cel szczegółowy nr 4.

Zwiększenie skuteczności procesu integracji społecznej 12 mieszkańców Hostelu, poprzez zdobycie przez nich nowych umiejętności społecznych i wzrost poczucia wartości, w ramach udzielonego wsparcia tj.: udziału w treningach umiejętności, terapii indywidualnej (doradztwo psychologiczne – pedagogiczne) oraz grupowej do 31.12.2013 r.

Wskaźniki realizacji celu:

- a) 12 wychowanków placówek (M) weźmie udział w 60 godzinnym Treningu Zastępowania Agresji (2 gr. po 60 godzin zajęć treningowych)
Faza: testowania
Pomiar: listy obecności, ewaluacja TZA, testy TZA
Czas: do 31.XII.2013 r.
- b) 12 wychowanków placówek (M) weźmie udział w 30 godzinnym Treningu Kompetencji Społecznych (2 gr. po 30 godzin zajęć treningowych)
Faza: testowania
Pomiar: listy obecności, ewaluacja TKS, testy kompetencji społecznych,
Czas: do 31.XII.2013 r.

Fundacja Edukacji Europejskiej

- c) 12 wychowanków placówek (M) weźmie udział w 80 godzinnym programie Grupowego Wsparcia (terapia grupowa)
Faza: testowania
Pomiar: listy obecności, ewaluacja grupy wsparcia, ankieta badawcza oceniająca efektywność udziału w grupie wsparcia
Czas: do 31.XII.2013 r.
- d) 12 wychowanków placówek (M) weźmie udział w 20 godzinnym programie terapii indywidualnej (łącznie 240 godzin terapii indywidualnej)
Faza: testowania
Pomiar: listy obecności, ewaluacja terapii indywidualnej, ankieta badawcza oceniająca efektywność udziału w programie terapii indywidualnej - doradztwie psychologiczno - pedagogicznym.
Czas: do 31.XII.2013 r.

Wskazania i uzasadnienie różnic w innowacji w stosunku do wniosku o dofinansowanie - Cel szczegółowy nr 4 projektu został zmieniony. Podobnie jak w przypadku celu szczegółowego nr 3, cel szczegółowy 4 powstał w wyniku podziału celu szczegółowego 4 (w pierwotnej wersji wniosku o dofinansowanie) na: a) działania związane ze zdobywaniem nowych kwalifikacji i doświadczeń zawodowych przez 12 U2 (integracja zawodowa) oraz b) działania związane ze zdobywaniem nowych umiejętności społecznych (integracja społeczna). Autorzy strategii uznali, że te dwie sfery integracji, tj. społeczna i zawodowa zostały wyraźnie wyodrębnione w procesie testowania w formie działań doradczych i szkoleniowych i wymagają określenie odrębnych celów szczegółowych. Dodano również wskaźniki realizacji celu szczegółowego, sposób oraz czas pomiaru. Ponadto przy wskaźnikach wykazano stosowne fazy realizacji projektu.

3. Stan pożądany po wprowadzeniu innowacji

- a) Pogłębiona wiedza użytkowników i odbiorców produktu finalnego na temat problemów i potrzeb osób w wieku 17 - 19 lat zagrożonych wykluczeniem społecznym, opuszczających placówki poprzez udział U1 i U2 w badaniach jakościowych oraz warsztatach roboczych - 5 raportów roboczych i 1 raport z warsztatów (do 30.09.2012)
- b) Opracowany Poradnik obejmujący: informację na temat skutecznego funkcjonowania Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek wraz ze skutecznymi metodami wsparcia dla jego mieszkańców - 1 poradnik (do 31.12.2014 r.),
- c) Zwiększona wiedza i umiejętności przedstawicieli PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKOŁ i NGO (w tym 8 kobiet) z PW w zakresie integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym (w wieku 17-19 lat), poprzez opracowanie i realizację skutecznych oraz kompleksowych form wsparcia oraz udział w tworzeniu, testowaniu produktu finalnego oraz transferze doświadczeń niemieckich - 15 osób (do 31.12.2014 r.),
- d) Zwiększenie skuteczności procesu integracji zawodowej mieszkańców Hostelu poprzez zdobycie kwalifikacji zawodowych przez 12 wychowanków placówek (do 31.12.2013 r.) oraz zdobycie zatrudnienia przez 3 (25%) mieszkańców Hostelu (do 31.03.2014r)
- e) Zwiększenie skuteczności procesu integracji społecznej mieszkańców Hostelu poprzez zdobycie umiejętności społecznych - 12 wychowanków placówek (do 31.12.2013 r.),

- f) Przetestowanie wypracowanych metod wsparcia dla usamodzielnionych wychowanków placówek w ramach utworzonego Hostelu na terenie powiatu wałbrzyskiego – 1 raport końcowy (do 31.12.2014 r.),
- g) Upowszechnienie produktu finalnego (Hostel dla usamodzielnionych wychowanków placówek + metody wsparcia) na terenie kraju wśród 8000 użytkowników (do 31.12.2014 r.)
- h) Podpisanie 1 porozumienia między PCPR, MOPS, GOPS, PUP, UM, NGO oraz Placówkami w sprawie funkcjonowania i finansowania Hostelu wraz z systemem wsparcia, po zakończeniu działań projektowych (do 31.12.2014r).

III. Opis innowacji

1. Na czym polega innowacja i jej elementy składowe?

Innowacyjność proponowanego rozwiązania polega na wprowadzeniu nowych, niestosowanych dotychczas na terenie powiatu wałbrzyskiego ani na Dolnym Śląsku ani w pozostałych regionach Polski metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym w wieku 17 – 19 lat, tj. wychowanków opuszczających placówki (MOS/MOW/POW/ZP/). Proponowane metody składają się z II elementów:

- **HOSTELU DLA USAMODZIELNIONYCH WYCHOWANKÓW PLACÓWEK**
- **METOD WSPARCIA W HOSTELU (integracja zawodowa i społeczna)**

W/w innowacyjność odnosi się do wszystkich wymiarów innowacyjności: formy wsparcia, grupy docelowej oraz poruszanego problemu. Wiodącym wymiarem innowacyjności jest **forma wsparcia**. Innowacyjność podejścia do problemu procesu usamodzielniania wychowanków polega na indywidualizacji wsparcia, kompleksowości działań oraz współpracy przedstawicieli PCPR, MOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO, skoordynowanych w ramach utworzonego Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek.

a) Indywidualizacja wsparcia

Wsparcie będzie miało charakter zindywidualizowany i dopasowany do potrzeb oraz sytuacji danego wychowanka placówki, w oparciu o gruntowną diagnozę przeprowadzoną przez pracownika socjalnego, psychologa i doradcę zawodowego. Na bazie wykonanej diagnozy zostanie utworzona karta charakterystyki odbiorcy, która będzie fundamentem do sporządzenia Indywidualnego Planu Działania, przyszłego mieszkańca Hostelu. Także podstawową zasadą funkcjonowania Hostelu będzie podejście indywidualne a nie instytucjonalne. Struktura Hostelu złożona będzie z trzech mieszkań, które stanowiąc będą substytut normalnego mieszkania/środowiska rodzinnego, którego nie miała dotychczas grupa docelowa projektu.

b) Kompleksowość działań

Diagnoza obejmować będzie wszystkie aspekty funkcjonowania wychowanka w społeczeństwie, tj. aktywność zawodową, społeczną, socjalną, zdrowotną itp. Na jej podstawie zostanie opracowany Indywidualny Plan Działania zawierający zestaw metod

Fundacja Edukacji Europejskiej

wsparcia z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej, mających na celu skuteczną integrację młodzieży – mieszkańców Hostelu w okresie 10 miesięcy. W zestawie proponowanych metod znajdują się działania opisane w części II podręcznika.

c) Integracja działań

Realizacja kompleksowego wsparcia, opartego o gruntową diagnozę wychowanka opuszczającego placówkę będzie możliwe dzięki uruchomieniu Hostelu na bazie realizacji projektu w partnerstwie (trzy podmioty: Fundacja Edukacji Europejskiej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu oraz Michael Tiffernus Instytut e. V z Niemiec) oraz stałej współpracy i integracji przedstawicieli MOPS/PCPR, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO (zespół roboczy). Zespół roboczy do prac monitoringowych zaprosi Powiatowy Urząd Pracy oraz inne instytucje realizujące szeroko rozumiane działania związane z rynkiem pracy.

Drugim wymiarem innowacyjności jest **grupa docelowa** - nastawienie na wsparcie nowych, nietypowych grup, które dotychczas otrzymywały wsparcie innego rodzaju (osoby zagrożone wykluczeniem społecznym w wieku 17-19 lat, opuszczające Placówki.) Dotychczasowe działania na rzecz ww. grup realizowane były wyłącznie w obrębie placówek, w których przebywali wychowankowie. Po upuszczeniu Placówek, wychowankowie nie mogli już liczyć na kompleksowe wsparcie w obszarze integracji zawodowej i społecznej, likwidujące ich deficyty w tych obszarach, Skutkiem braku wsparcia, jak wynika z przytoczonych badań i analiz było postępujące wykluczenie społeczne i zawodowe.

W Polsce podjęto działania w zakresie tworzenia Hosteli, ale ukierunkowanych tylko na jedną grupę wychowanków np. opuszczających zakłady poprawcze (projekt pilotażowy Ministerstwa Sprawiedliwości – Hostel przy funkcjonującym Zakładzie Poprawczym w Świdnicy i Koszalinie). Próby uruchomienia Hostelu „NOTA BENE” dla wychowanków Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii rozpoczęło Stowarzyszenie Profilaktyki i Resocjalizacji AD REM w Łodzi. Proces usamodzielniania dotyczy młodzieży opuszczającej różne placówki o charakterze instytucjonalnym. Jak pokazały badania własne i spostrzeżenia różnych instytucji potrzebne są rozwiązania kompleksowe, bo tylko takie są skuteczne. Oczekują tego także wychowankowie placówek. Projekt "Młodzi Gniewni" jest odpowiedzią na potrzebę wypracowania nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym.

Wartością dodaną projektu jaką wygeneruje projekt będzie wdrożenie skutecznych metod wsparcia na terenie powiatu wałbrzyskiego w postaci HOSTELU DLA USAMODZIELNIONYCH WYCHOWANKÓW PLACÓWEK wraz z ZESTAWEM METOD WSPRACIA DLA MIESZKAŃCÓW HOSTELU dzięki środkom finansowym z Europejskiego Funduszu Społecznego. Dzięki realizacji projektu powstało partnerstwo oraz zostanie nawiązana stała współpraca różnych instytucji na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Kolejną wartością projektu jest możliwość jego kontynuowania i/lub ukierunkowania się na wychowanków opuszczających rodziną pieczę zastępczą.

2. Jakie są grupy docelowe innowacji

Innowacja jest kierowana do dwóch grup docelowych:

2.1. Użytkownicy innowacji (U1)

Użytkownikami innowacji będą instytucje i ich przedstawiciele działające na rzecz usamodzielniania wychowanków placówek, funkcjonujące na terenie całego kraju lub Dolnego Śląska, tj. placówki (MOS/MOW/POW/ZP), powiatowe centra pomocy społecznej, ośrodki pomocy społecznej, ngo i pracodawcy oraz szkoły ponadgimnazjalne chcące wdrażać wypracowane metody integracji młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym:

a) Liczba użytkowników w procesie testowania (2013/2014)

- 15 osób (3os. PCPR, 2 os. OPS, 2 os. Szkoły ponadgimnazjalne, 3 os. Placówki, 2 os. NGO, 3 os. Pracodawcy)

b) Liczba użytkowników na etapie upowszechniania i włączania PF (2013 -2014)

- 8000 instytucji (131 Placówek, 379 PCPR, 2479 OPS oraz 5000 NGO).

2.2. Odbiorcy innowacji (U2)

W wymiarze testowania odbiorcami innowacji będzie młodzież wykluczona lub zagrożona wykluczeniem społecznym w wielu 17 – 19 lat, tj. 12 wychowanków (M) opuszczających PLACÓWKI z powiatu wałbrzyskiego

W wymiarze upowszechniania odbiorcami będzie 5.100 Klientów Placówek oraz PCPR w Polsce.

W wymiarze docelowym odbiorcami będzie 100000 Klientów Placówek, PCPR, OPS, NGO w Polsce.

3. Warunki konieczne by innowacja była skuteczna.

3.1. Warunki do spełnienia

- Uzyskanie i utrzymanie zainteresowania samorządów wprowadzeniem zestawu metod integracji młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.
- Uzyskanie zainteresowania wprowadzeniem zestawu metod wśród instytucji pomocy społecznej (PCPR, OPS), placówek (MOS/MOW/POW/ZP), szkół ponadgimnazjalnych, pracodawców oraz NGO.
- Dotarcie do osób decyzyjnych oraz odpowiednich pracowników instytucji na etapie upowszechniania i włączania.
- Nawiązanie współpracy z PUP i pracodawcami w zakresie uruchomienia staży zawodowych.

- e. Podpisanie 1 porozumienia między PCPR, MOPS, GOPS, PUP, UM, NGO oraz Placówkami w sprawie funkcjonowania i finansowania Hostelu wraz z systemem wsparcia, po zakończeniu działań projektowych.

Warunkiem wdrożenia innowacji jest:

- a. zapewnienie bazy lokalowej Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek - trzech mieszkań (każde mieszkanie będzie przeznaczone dla 4 wychowanków),
- b. zapewnienie wykwalifikowanej i zaangażowanej kadry realizatorów,
- c. zapewnienie środków finansowych na realizację metod (koszty funkcjonowania Hostelu, płace kadry, koszty szkoleń/kursów/staży zawodowych, koszty działań integracyjnych),
- d. zapewnienie staży zawodowych dla mieszkańców Hostelu,
- e. budowanie lokalnej współpracy wielu instytucji i organizacji na rzecz integracji młodzieży (**porozumienie**),
- f. zagrożonej wykluczeniem społecznym poprzez stałą pracę zespołu roboczego,
- g. zapewnienie stałej informacji na temat funkcjonowania Hostelu i stosowania zestawu metod (strona internetowa/prasa) – transparentność działania.

Wdrożenie innowacji wymaga poniesienia nakładów finansowych związanych z szeroko rozumianymi kosztami funkcjonowania Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek przedstawionymi w I części podręcznika. Możliwość finansowania niniejszego zadania pochodzi z różnych źródeł, tj.: samorządu szczebla gminnego i powiatowego, NGO, pozyskanych z źródeł krajowych i zagranicznych. Realne jest także pomniejszenie kosztów funkcjonowania Hostelu (wynagrodzenie kadry) na bazie oddelegowanych pracowników instytucji, które podpiszą stosowne porozumienie na rzecz integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Koncepcja Hostelu wpisuje się w ramy prawne funkcjonowania sieci mieszkań chronionych, które zgodnie z art. 53, ust. 2 Ustawy o pomocy społecznej **mogą być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego**. Projektodawca uważa jednak, że korzystniejsze z punktu widzenia ekonomicznego, społecznego i rozwojowego jest powierzenie zadania organizacji pożytku publicznego w ramach ogłoszonego konkursu. NGO mają większe możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych, zarówno krajowych jak i zagranicznych oraz wpisują się w szeroko rozumiany kapitał społeczny. Zmiany prawne nie są konieczne, chociaż pomocne byłoby wyodrębnienie instytucji Hostelu jako rodzaju infrastruktury socjalnej.

W/w porozumienie (zał. Nr 6 do podręcznika cz.1) w sprawie funkcjonowania i finansowania Hostelu będzie zawierało podział zadań wg zakresu: podmiotowego, zadaniowego i finansowego. Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono koncepcję lokalną Projektodawcy.

Fundacja Edukacji Europejskiej

RODZAJ JEDNOSTKI	ZAKRES PODMIOTOWY	ZAKRES ZADANIOWY	ZAKRES FINANSOWY
PCPR w Wałbrzychu	Strona porozumienia, jednostka pomocy społecznej szczebla powiatowego	<ul style="list-style-type: none">- wypłata świadczeń,- praca socjalna,- nadzór nad IPU,- wsparcie specjalistyczne (np. psychologiczne),- realizacja projektów konkursowych (rozwój wsparcia dla mieszkańców Hostelu),- stała współpraca ze Stronami porozumienia (zespoły robocze) i środowiskiem lokalnym na rzecz usamodzielnionych wychowanków placówek	<ul style="list-style-type: none">- środki własne, w tym na finansowanie mieszkań chronionych- środki zewnętrzne pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych
MOPR (od I/2013) w Wałbrzychu + inne jednostki pomocy społecznej wg potrzeb	Strona porozumienia, jednostka pomocy społecznej szczebla gminnego	<ul style="list-style-type: none">- wypłata świadczeń,- praca socjalna,- nadzór nad IPU,- wsparcie specjalistyczne (np. psychologiczne),- realizacja projektów konkursowych (rozwój wsparcia dla mieszkańców Hostelu),- stała współpraca ze Stronami porozumienia (zespoły robocze) i środowiskiem lokalnym na rzecz usamodzielnionych wychowanków placówek	<ul style="list-style-type: none">- środki własne,- środki zewnętrzne pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych
PUP w Wałbrzychu	Strona porozumienia, jednostka organizacyjna powiatu	<ul style="list-style-type: none">- doradztwo zawodowe,- współpraca ze środowiskiem pracodawców,- staże zawodowe i szkolenia,- stała współpraca ze Stronami porozumienia (zespoły robocze) i środowiskiem lokalnym na rzecz usamodzielnionych wychowanków placówek	<ul style="list-style-type: none">- środki własne,- środki zewnętrzne pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych
Gmina Wałbrzych	Strona porozumienia, jednostka samorządu terytorialnego	<ul style="list-style-type: none">- zabezpieczenie lokali mieszkalnych w zasobach gminy dla potrzeb uruchomienia Hostelu,- wprowadzenie zapisu do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych o prowadzeniu Hostelu oraz specjalistycznego wsparcia w Programie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Programie	<ul style="list-style-type: none">- środki własne,- środki na przeciwdziałanie alkoholizmowi,- środki zewnętrzne pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych

Fundacja Edukacji Europejskiej

		<p>Przeciwdziałania Narkomanii,</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie środków finansowych w budżecie gminy na koszty funkcjonowania Hostelu, - ogłoszenie konkursu na prowadzenie Hostelu, - pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na działania społeczne, - współpraca ze środowiskiem pracodawców, - stała współpraca ze Stronami porozumienia (zespoły robocze) i środowiskiem lokalnym na rzecz usamodzielnionych wychowanków placówek 	
NGO	<p>Podmiot, który zostanie wyłoniony w ramach ogłoszonego konkursu; inne NGO, które będą zaangażowane w działania integracyjne, itp.</p> <p>Uwaga: w roku 2013, Hostel prowadzony będzie przez Fundację Edukacji Europejskiej (Projektodawcę „Młodych Gniewnych”) i współfinansowany przez Unię Europejską w ramach EFS.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyłoniony podmiot będzie odpowiedzialny za prowadzenie Hostelu, - NGO będzie pozyskiwał środki zewnętrzne na wzbogacenie oferowanego wsparcia, - stała współpraca ze Stronami porozumienia (zespoły robocze) i środowiskiem lokalnym na rzecz usamodzielnionych wychowanków placówek 	<ul style="list-style-type: none"> - środki własne + jst - darowizny, wpłaty sponsorów, - środki zewnętrzne pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych
PLACÓWKI /MOS/MOW/ ZP/PO-W/	Strony porozumienia, jednostki wg kompetencji ustawowych	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie specjalistyczne np. pedagogiczne, psychologiczne, terapeutyczne - prowadzenie korepetycji, - stała współpraca ze Stronami porozumienia (zespoły robocze) i środowiskiem lokalnym na rzecz usamodzielnionych wychowanków placówek 	<ul style="list-style-type: none"> - środki własne, - środki zewnętrzne pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych

3.2. Koszty funkcjonowania Hostelu

L.p.	Wyszczególnienie	Wyliczenie kosztów działalności Hostelu wg PROJEKTU – finansowanie ze środków UE w ramach EFS	Źródła finansowania Hostelu w przyszłości
1.	Wynajem 3 mieszkań 3-pokojowych	<ul style="list-style-type: none"> - pow. śr. 50 m², - śr. czynsz za 1 mieszkanie – 1.500,00 zł - łączny koszt 45.000,00 zł za 3 mieszkania (1.500,00 zł x 10 m-cy x 3 mieszkania) 	<ul style="list-style-type: none"> - środki JST, - środki NGO (darowizny, wpłaty sponsorów), - wpłaty mieszkańców Hostelu, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty pośrednie)

Fundacja Edukacji Europejskiej

2.	Media: energia, woda, ogrzewanie, telefon, wywóz nieczystości, ścieki, Internet itp.	- średni koszt miesięczny 1 mieszkania – 1.000,00 zł, - łączny koszt 30.000,00 zł (1.000,00 zł x 10 m-cy x 3 mieszkania)	- środki JST, - środki NGO (darowizny, wpłaty sponsorów), - wpłaty mieszkańców Hostelu, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – Koszty pośrednie)
3.	Wyżywienie wychowanków (pierwsze 4 m-ce działalności)	- średni koszt miesięczny – 300,00 zł za 1m-c/1 wychowanek - łączny koszt – 14.400,00 zł (300,00 zł x 4 m-ce x 12 wychowanków)	- środki JST, - środki NGO (darowizny, wpłaty sponsorów), - wpłaty mieszkańców Hostelu, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty pośrednie)
4.	Asystenci Hostelu (3 osoby)	- 3 osoby x 3.000,00. zł brutto/brutto (umowa - zlecenie) - łączny koszt 90.0000,00 zł (3.000,00 zł x 10 m-cy x 3 asystentów)	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne)
5.	Konsultant PCPR - pracownik socjalny (rekrutacja)	- 48 godzin x 120,00 brutto/brutto zł = 5.760,00 zł	Oddelegowany pracownik socjalny PCPR/OPS w ramach współpracy instytucji
6.	Doradca zawodowy (rekrutacja)	- 48 godzin x 120 zł brutto/brutto = 5.760,00 zł	Oddelegowany pracownik PUP w ramach współpracy instytucji
7.	Psycholog (rekrutacja)	- 48 godzin x 120 zł brutto/brutto = 5.760,00 zł	Oddelegowany psycholog PCPR w ramach współpracy instytucji
8.	Trener – Trening Kompetencji Społecznych	- 30 godzin x 2 grupy x 120 zł brutto/brutto = 60 godzin - łączny koszt 7.200,00 zł	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne)
9.	Trener – Trening Zastępowania Agresji	- 60g x 2 grupy g x 2 trenerów x 120 zł brutto/brutto = 240 godzin - łączny koszt 28.000,00 zł	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne)
10.	Doradca zawodowy (wsparcie w trakcie pobytu w Hostelu)	- 19 godzin x 12 osób = 228 godz. x 120,00 zł brutto/brutto - łączny koszt 27.360,00zł	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne) - oddelegowany pracownik PUP w ramach współpracy
11.	Terapeuta – terapia grupowa	- 40 godzin x 120 zł brutto/brutto x 2 grupy = 80 godzin - łączny koszt 9.600,00 zł	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne) - oddelegowany pracownik PCPR/MOPS/PLACÓWKI w ramach współpracy
12.	Terapia indywidualna	- 20 godzin x 12 osób= 240 godzin x 120,00 zł brutto/brutto	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze

Fundacja Edukacji Europejskiej

	pedagog/psycholog doradztwo psychologiczno-pedagogiczne	- łączny koszt 28.000,00 zł	źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne), - oddelegowany pracownik, PCPR/MOPS/PLACÓWKI w ramach współpracy
13.	Szkolenia zawodowe	- 1 szkolenie zawodowe x 12 osób x 5000,00 zł - łączny koszt 60.000,00 zł	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne), - oddelegowany pracownik PRACODAWCY w ramach współpracy
14.	Kursy doskonalące	- 1 szkolenie doskonalące x 2000,00 zł x 12 osób - łączny koszt 24.000,00 zł	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne), - oddelegowany pracownik PRACODAWCY w ramach współpracy
15.	Korepetycje + zakup laptopów	- 30 godzin x 12 osób x 50,00 zł brutto/brutto - łączny koszt 18.000,00 zł - 12 laptopów x 2000,00 zł za 1 szt - łączny koszt 24.000,00 zł	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne), - oddelegowany pracownik SZKOŁY PONADGIMNAZJALNEJ w ramach współpracy
16.	Opiekun stażu	- 12 osób x 1 staż x 6 m - cy x 500,00 zł brutto/brutto - łączny koszt 36.000 zł	- środki PUP, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne)
17.	Stypendia stażowe	- 12 osób x 1 staż x 6 m-cy x 900,00 zł brutto/brutto - łączny koszt 64.800,00 zł	- środki PUP, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne)
18.	Integracja środowiskowa poprzez udział w działaniach kulturalno – sportowych	- 12 osób x 100 zł/mc x 10 m-cy - łączny koszt 12.000,00 zł	- środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne)
19.	Monitoring B.O po opuszczeniu Hostelu	- 5 pracowników (3 asystentów, doradca zawodowy, terapeuta) dyżury przez 3 m-ce, każdy po 4 godziny w m –cu x 80,00 zł brutto/brutto - łącznie koszt 4.800,00 zł (60 godzin x 80,00 zł)	- środki finansowe JST, - środki finansowe pozyskane ze źródeł krajowych i zagranicznych (projekty – koszty merytoryczne), - oddelegowany specjaliści Instytucji

Fundacja Edukacji Europejskiej

Razem koszty Projektu: 540.440,00 zł
Słownie złotych: pięćset czterdzieści tysięcy czterysta czterdzieści
00/100

4. Jakie efekty może przynieść zastosowanie innowacji.

4.1. Efekty innowacji

a) Efekty dla **UŻYTKOWNIKÓW INNOWACJI:**

- ✓ wspólne wypracowanie oraz praktyczne zastosowanie nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym z partnerem z Niemiec,
- ✓ dostarczenie praktycznego poradnika wraz z zestawem skutecznych metod integracji młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym (Hostel + metody wsparcia),
- ✓ profesjonalizacja działań,
- ✓ zwiększenie skuteczności działań na rzecz procesu usamodzielniania wychowanków placówek,
- ✓ rozwój zawodowy użytkowników,
- ✓ niwelowanie dotychczasowych, nieefektywnych form wsparcia dla młodzieży proponowanych przez instytucje pracujące na rzecz integracji społecznej wychowanków na terenie powiatu, województwa i kraju,
- ✓ nawiązanie stałej, interdyscyplinarnej współpracy instytucji publicznych i niepublicznych na rzecz szeroko rozumianej integracji młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym,
- ✓ włączenie w proces usamodzielniania wychowanków - PUP i środowiska pracodawców

b) Efekty dla **ODBIORCÓW INNOWACJI:**

- ✓ wprowadzenie nowych, skutecznych oraz oczekiwanych metod integracji/wsparcia dla wychowanków opuszczających placówki (MOS/MOW/POW/ZP),
- ✓ dostosowanie metod integracji/wsparcia do indywidualnych potrzeb i możliwości odbiorców,
- ✓ zwiększenie liczby instytucji i osób pomagających skutecznie i profesjonalnie,
- ✓ zmniejszenie liczby wychowanków opuszczających placówki nie radzących sobie w dorosłym życiu i w związku z tym długofalowo korzystających z różnych form pomocy społecznej czy systemu penitencjarnego,
- ✓ niwelowanie stereotypów społecznych na temat wizerunku wychowanków placówek, szczególnie w środowisku pracodawców
- ✓ integracja społeczna odbiorców ze środowiskiem lokalnym.

4.2. Składowe elementy innowacji

W ramach projektu opracowano podręcznik dla potencjalnych realizatorów takiego, innowacyjnego rozwiązania, składającego się z dwóch części:

a) **Część I - HOSTEL DLA USAMODZIELNIONYCH WYCHOWNKÓW PLACÓWEK** - metodą zwiększającą skuteczność wsparcia na rzecz osób w wieku

17-19 lat zagrożonych wykluczeniem społecznym.

b) **Część II - ZESTAW SKUTECZNYCH METOD WSPARCIA W HOSTELU.**

Wdrażanie produktu finalnego do powszechnej praktyki nie wymaga zamian prawnych. Wymaga stałej współpracy użytkowników na rzecz integracji społecznej młodzieży wykluczonej społecznie, zaangażowania samorządów lokalnych i zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych w budżecie oraz aktywnego pozyskiwania środków krajowych i zagranicznych np. w partnerstwie z NGO na całościowe funkcjonowanie Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek.

Jak wykazała kontrola NIK w zakładach poprawczych, miesięczny koszt utrzymania wychowanka wynosi nawet 18.300,00 zł, a sam system jest nieskuteczny. Analizując koszty związane z funkcjonowaniem Hostelu, rachunek jest bardzo czytelny:

- 10 - miesięczny okres działalności HOSTELU przy maksymalnych wydatkach (bez oddelegowanych pracowników współpracujących instytucji) to koszt **540.440,00 zł**.
- 10 - miesięczny koszt utrzymania 12 wychowanków w ZAKŁADZIE POPRAWCZYM w ramach systemu resocjalizacji to środki w wysokości **2.196.000,00 zł**. To tylko koszty związane z pobytem wychowanków w samym zakładzie poprawczym, bez skutecznych metod integracji oraz partycypacji kosztów.

IV. Plan działań w procesie testowania produktu finalnego

1. Podejście do grup użytkowników i odbiorców, którzy wezmą udział w testowaniu

1.1. Odbiorcy produktu finalnego:

- ✓ 12 mężczyzn w wieku 17-19 lat, upuszczających PLACÓWKI na terenie PW, tj. MOW – Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, MOS – Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii, ZP – Zakład Poprawczy oraz POW – placówki opiekuńczo – wychowawcze.

1.2. Użytkownicy produktu finalnego:

- ✓ 15 przedstawicieli PCPR, M/GOPS, Placówek, szkół ponadgimnazjalnych, pracodawców oraz organizacji pozarządowych z powiatu wałbrzyskiego, w tym:
 - PCPR – 3 osoby,
 - M/GOPS – 2 osoby,
 - Szkoły ponadgimnazjalne – 2 osoby,
 - Placówki – 3 osoby
 - Organizacje pozarządowe – 2 osoby
 - Pracodawcy – 3 osoby

2. Przebieg testowania

2.1. Rekrutacja (styczeń – luty 2013 r.)

a) odbiorców produktu finalnego (12 osób)

Główne kryteria doboru mieszkańców Hostelu:

- objęcie procesem usamodzielnienia w ramach pomocy z PCPR,
- kontynuowanie nauki i pobieranie środków na naukę w ramach usamodzielnienia,
- opinia z placówki ze szczególnym uwzględnieniem oceny szans na ukończenie programu edukacyjno-terapeutycznego,
- deklaracja uczestniczenia w przedsięwzięciu.

W procesie rekrutacji biorą udział: pracownicy placówek (dyrektor, wychowawcy, pedagodzy) oraz specjaliści: konsultant PCPR – pracownik socjalny, doradca zawodowy, psycholog. Konieczne jest nawiązanie współpracy z opiekunem usamodzielnienia.

Rekrutacja do Hostelu składa się z trzech etapów:

Etap 1 – spotkania z kadrą zarządzającą i pedagogiczną placówek

Celem spotkań jest wyłonienie spośród wychowanków (którzy przygotowują się do opuszczenia placówki), tych osób, które spełniają ww. kryteria i są gotowe przystąpić do programu i uczestniczyć aktywnie we wszystkich jego elementach.

Etap 2 – spotkania z wychowankami placówek

Celem spotkań z wybranymi w 1 etapie wychowankami jest przedstawienie im szczegółowego zakresu programu oraz zapoznanie wychowanków z modelem funkcjonowania Hostelu. Przystawienie oferty szkoleniowej i treningowo-terapeutycznej. W spotkaniu jednorazowo może wziąć 10 wychowanków placówki.

Etap 3 – diagnoza wychowanków – przyszłych mieszkańców Hostelu

Celem diagnozy jest wyłonienie spośród wychowanków usamodzielniających się osób, których predyspozycje psychofizyczne pozwolą założyć, że z powodzeniem ukończą cykl pobytu w Hostelu. Do tego etapu przystąpić może maksymalnie 20 wychowanków.

Zakres prac diagnostycznych w ramach etapu 3 rekrutacji:

a) **konsultant PCPR – pracownik socjalny** (48 godzin pracy),

Głównym zadaniem konsultanta (pracownika socjalnego) będzie rozpoznanie sytuacji materialno - bytowej Beneficjenta, źródeł dochodu rodziny, możliwych dysfunkcji w rodzinie. Głównym narzędziem badawczym będzie kwestionariusz wywiadu środowiskowego. Wywiad środowiskowy przeprowadzany jest przez pracownika PCPR w celu ustalenia sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej osób i rodzin, aby na podstawie uzyskanej wiedzy można było przyznać pomoc. Na podstawie przeprowadzonego wywiadu pracownik socjalny dokonuje analizy i oceny sytuacji danej osoby i formułuje wnioski, stanowiące podstawę planowania pomocy.

b) **doradca zawodowy** (48 godzin pracy),

Doradca zawodowy ma za zadanie za pomocą dostępnych narzędzi określić wstępnie preferencje zawodowe wychowanka, jego predyspozycje oraz zainteresowania i możliwości wykonywania określonego zawodu.

c) **psycholog** (48 godzin pracy),

Psycholog ma za zadanie określić relacje Beneficjenta ze środowiskiem rodzinnym, oraz jego zasoby osobowościowe, emocjonalne i poznawcze, które sprzyjają adaptacji do środowiska społecznego i warunkują skuteczne poszukiwanie pracy oraz utrzymanie jej po uzyskaniu zatrudnienia. Zadaniem psychologa jest również określenie możliwych barier utrudniających sprostanie tym oczekiwaniom. Do tego celu służyć będzie zestaw wystandaryzowanych testów psychologicznych.

d) **wyniki prac diagnostycznych**

Na podstawie diagnozy przeprowadzonej przez konsultanta PCPR, doradcę zawodowego i psychologa opracowana zostanie karta charakterystyki odbiorcy.

Zadaniem zaangażowanych specjalistów będzie opracowanie charakterystyki każdego z odbiorców projektu. W tym celu posłużą się narzędziami diagnostycznymi specyficznymi dla każdego typu doradcy. Efektem współdziałania specjalistów w procesie rekrutacji będzie wypracowanie charakterystyki odbiorcy w formie karty charakterystyki odbiorcy. Karta stanowić będzie punkt wyjścia dla dalszej diagnozy oraz opracowania Indywidualnego Planu Działania.

Ostateczne produkty procesu rekrutacji:

- 12 wywiadów środowiskowych,
- 12 testów orientacji zawodowej,
- 12 zestawów testów psychologicznych,
- 12 kart charakterystyki odbiorcy.

Wskazania i uzasadnienie różnic w innowacji w stosunku do wniosku o dofinansowanie – We wniosku o dofinansowanie zaplanowano działania rekrutacyjne na XII'2012. W wyniku przesunięcia terminu złożenia produktu finalnego i strategii, działania rekrutacyjne będą realizowane od stycznia 2013 r. We wniosku o dofinansowanie zaplanowano 10 godzin pracy konsultanta PCPR, doradcy zawodowe i psychologa. Zespół autorów w porozumieniu z przedstawicielami Placówek stwierdził, że proces rekrutacji

Fundacja Edukacji Europejskiej

musi obejmować większą liczbę wychowanków niż 12, żeby można było wybrać wychowanków, którzy w opinii pracowników placówek i specjalistów mają predyspozycje do ukończenia wsparcia oferowanego w Hostelu. Ponadto, stwierdzono, że przygotowanie precyzyjnej diagnozy na podstawie wywiadów środowiskowych, testów orientacji zawodowej, testów psychologicznych oraz karty charakterystyki odbiorcy wymaga więcej czasu zaangażowania specjalistów. W związku z tym ostatecznie zaproponowano by rekrutacja trwała 2 m-ce i by w okresie styczeń – luty 2013 specjaliści mieli do dyspozycji po 48 godzin pracy diagnostycznej.

b) użytkowników produktu finalnego (15 osób)

- ✓ 15 przedstawicieli PCPR, M/GOPS, Placówek, szkół ponadgimnazjalnych, pracodawców oraz organizacji pozarządowych z powiatu wałbrzyskiego, w tym:
 - PCPR – 3 osoby, (20%)
 - M/GOPS – 2 osoby, (13,34%)
 - Szkoły ponadgimnazjalne – 2 osoby, (13,33%)
 - Placówki – 3 osoby (20%)
 - Organizacje pozarządowe – 2 osoby (13,33%)
 - Pracodawcy – 3 osoby (20%)

Proces rekrutacji będzie prowadzony na terenie powiatu wałbrzyskiego poprzez kolportaż zaproszeń oraz bezpośrednie rozmowy z przedstawicielami ww. instytucji. Wnioskodawca posiada już grupę 15 osób, które brały udział w warsztatach roboczych w czerwcu 2012 r. Formularz zgłoszeniowy zawierać będzie podstawowe dane i informacje o uczestniku: imię, nazwisko, adres zamieszkania, wykształcenie, doświadczenie zawodowe, posiadane umiejętności.

Dobór przedstawicieli użytkowników U1 w projekcie będzie ukonstytuowany w proporcjach procentowych wg wagi odpowiedzialności (kompetencji). Projektodawca uznał, że w procesie usamodzielniania wychowanków opuszczających placówki to właśnie PCPR, PLACÓWKI i PRACODAWCY odgrywają najważniejszą rolę, co stanowi 60% użytkowników produktu finalnego, a każdy z nich w równej części po 20%. Następnie przedstawiciele szkół, NGO i OPS po 13%. 15 osobowy zespół roboczy to mobilny zespół, złożony ze wszystkich grup społeczno – zawodowych, znacząco odpowiedzialnych za proces usamodzielniania. W/w przedstawiciele to także respondenci badań jakościowych, realizowanych dla potrzeb niniejszego Projektu w fazie przygotowania.

Wskazania i uzasadnienie różnic w innowacji w stosunku do wniosku o dofinansowanie: - Rozszerzono grupę użytkowników PF o przedstawicieli M/GOPS, Placówek, szkół ponadgimnazjalnych, i pracodawców. W warsztatach roboczych w czerwcu 2012 r. wzięło udział 15 osób, w tym: 3 przedstawicieli PCPR, 3 pracowników placówek, 3 wychowanków placówek, 3 pracodawców i 3 przedstawicieli szkół ponadgimnazjalnych. W ramach warsztatów opracowane zostały główne założenia do opracowanego produktu finalnego i strategii wdrażania projektu innowacyjnego. W pierwotnej wersji wniosku o dofinansowanie w celu szczegółowym 2 i 3 wskazano grupę użytkowników PCPR, NGO ograniczając tym samym dostęp do procesu testowania dla przedstawicieli M/GOPS,

Fundacja Edukacji Europejskiej

pracowników placówek, przedstawiciele szkół ponadgimnazjalnych, pracodawców i organizacji pozarządowych. Żeby zapewnić udział w testowaniu produktu finalnego przedstawicielom wszystkich grup instytucji uczestniczących w procesie integracji społecznej i zawodowej młodzieży (zapewnienie reprezentatywność grupy) zdecydowano rozszerzyć grupę odbiorców o przedstawiciele tych instytucji. Liczbę osób (zaplanowaną w procesie testowania) skonsultowano z uczestnikami warsztatów roboczych. Dobór użytkowników U1 ukonstytuowano w proporcjach procentowych wg odpowiedzialności (kompetencji), mających wpływ na proces usamodzielnienia wychowanków placówek. Warto podkreślić, że zaproponowany skład U1 to także respondenci badań jakościowych, realizowanych dla potrzeb niniejszego Projektu w fazie przygotowania.

2.2. Organizacja Hostelu (I-II 2013r)

a) Przygotowanie mieszkań (I-II 2013r)

W okresie od stycznia do lutego 2013 r. przeprowadzone zostaną wszystkie niezbędne działania organizacyjne związane z przygotowaniem i uruchomieniem działalności Hostelu. Działania w tym zakresie będą obejmowały:

- ✓ Wynajęcie i przygotowanie 3 mieszkań dla 12 mieszkańców Hostelu
- **do 28 lutego 2013r**

b) Zatrudnienie kadry pracowników Hostelu (od III 2013r)

Zgodnie z założeniami modelu, w działalność Hostelu zaangażowani będą:

- ✓ Asystenci Hostelu – 3 osoby
 - kwalifikacje, kompetencje i obowiązki wg zapisów w PF,
 - umowa zlecenie, min. 60 godzin/m-c, 2 godziny/dzień, 7 dni w tygodniu, pełna dostępność dla mieszkańców Hostelu w okresie III-XII 2013 r.
- ✓ Doradcy zawodowi/pośrednicy pracy (1-3 osób)
 - zadania zgodnie z PF,
 - łącznie 228 godzin pracy w okresie III-XII 2013 r.
- ✓ Trenerzy treningów: trening zastępowania agresji i trening kompetencji społecznych (2 osoby)
 - zadanie zgodnie z PF
 - łącznie 180 godzin w okresie III-XII 2013r
- ✓ Psycholodzy/psychoterapeuci: terapia grupowa (grupa wsparcia) oraz terapia indywidualna (2 osoby)
 - zadania zgodnie z PF
 - łącznie 320 godzin, w tym: 240 wsparcia indywidualnego i 80 godzin wsparcia grupowego

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie nie zaplanowano działań związanych z przygotowaniem do uruchomienia Hostelu. W związku z tym, że w okresie I-II 2013 planowane są działania rekrutacyjne U2, w tym samym okresie zaplanowano działania związane z organizacją Hostelu i zatrudnieniem kadry pracowników i doradców i wprowadzono te działania jako dodatkowy etap testowania. W

Fundacja Edukacji Europejskiej

Strategii dokonano zmiany nazwy „Opiekun” na „Asystent” Hostelu na wniosek uczestników warsztatów roboczych.

2.3. Zamieszkanie w Hostelu (III-XII 2013r)

Założenia organizacyjne pobytu w Hostelu:

- ✓ 12 wychowanków po opuszczeniu PLACÓWEK zamieszka w Hostelu. Hostel to wynajęte 3 mieszkania składające się z 2 pokoi mieszkalnych (2 os.), 1 pokoju terapeutycznego oraz zaplecza sanitarnego,
- ✓ Wychowankowie będą mieszkali w Hostelu przez 7 dni w tygodniu z możliwością wyjazdów do domów rodzinnych na weekend,
- ✓ Koszty wynajmu będą pokrywane w 100% ze środków POKL,
- ✓ Przez cały okres działalności Hostelu tj. od III do XII 2013 r. w Hostelu zatrudnionych będzie 3 asystentów.
- ✓ Koszty mediów będą pokrywane w 100% ze środków POKL w okresie III-V'2013 r. i XII'13 r. oraz w 50% w okresie VI-XI'2013 r. Wychowankowie placówek będą pokrywali 50% kosztów mediów w okresie otrzymywania stypendium za staże zawodowe – PARTYCYPACJA wychowanków w kosztach udziału w projekcie
- ✓ Koszty wyżywienia w okresie pobytu U2 w Hostelu będą pokrywane w 100% ze środków POKL w okresie III-V'2013r i XII'13 r. W okresie VI-XI'13 tj. w czasie odbywania staży zawodowych, wychowankowie będą pokrywali koszty swojego wyżywienia w 100% - PARTYCYPACJA wychowanków w kosztach udziału w projekcie (zdobywanie umiejętności gospodarowania własnym budżetem, odpowiedzialność itp.)
- ✓ Każdy z mieszkańców Hostelu będzie wyposażony w komputer (typu laptop) dla potrzeb edukacji i komunikacji z asystentem i pozostałymi specjalistami. Komputer będzie stanowił narzędzie do nauki, wykorzystywane również podczas korepetycji

Wskazanie i uzasadnienie różnic

- a) we wniosku o dofinansowanie zaplanowano, że pobyt wychowanków Placówek w Hostelu będzie wynosił 15 miesięcy. W drodze konsultacji podczas warsztatów roboczych oraz z rozmów z kierownictwem i pedagogami placówek na terenie powiatu wałbrzyskiego, stwierdzono, że jest to zbyt długi okres. Wychowankowie placówek oczekują udziału w szybkim procesie usamodzielniania, połączonym ze szkoleniami zawodowymi i stażami oraz pomocy w pozyskaniu mieszkań chronionych lub socjalnych po zakończeniu udziału w projekcie. Uczestnicy warsztatów oraz przedstawiciele placówek wnioskowali, żeby skrócić okres działalności Hostelu do 9-10 m-cy. Ponadto przedstawiciele placówek oraz pedagodzy i terapeuci zwrócili uwagę, że wraz przedłużaniem okresu przebywania w Hostelu, rośnie ryzyko „wypadnięcia” wychowanka tj. przerwania udziału w projekcie i powrotu do starych, destrukcyjnych zachowań. Wnioskodawca wraz z zespołem autorów wizytował Hostel w Żarowie, prowadzony przez Zakład Poprawny w Świdnicy w ramach pilotażowego projektu Ministerstwa Sprawiedliwości. Dyrektor i kadra placówki zwrócili uwagę, że 15 miesięczny pobyt nie da oczekiwanych efektów. Na bazie własnych doświadczeń, zaproponowali rozważenie skrócenia czasu zamieszkania w Hostelu. Przedstawione podczas

Fundacja Edukacji Europejskiej

warsztatów roboczych doświadczenia niemieckie, również wskazały, że maksymalny czas pobytu w Hostelu to 10 miesięcy. Dlatego też skrócono okres przebywania wychowanków w Hostelu do 10 m-cy tj. od III do XII 2013 r.,

- b)** we wniosku o dofinansowanie nie zaplanowano pokrywania kosztów związanych z wyżywieniem wychowanków w trakcie pobytu w Hostelu. W związku z tym zaplanowano, że w ramach projektu pokrywane będą koszty wyżywienia U2 w okresie III-V'13 i XII'13r tj. miesięcy, w których otrzymują świadczenia pieniężne wyłącznie z PCPR w ramach programu usamodzielnienia na tzw. kontynuację nauki. W miesiącach, w których U2 będą odbywali staże zawodowe, za które będą pobierali stypendium stażowe, będą pokrywali koszty wyżywienia w 100% z własnych środków.
- c)** Zaplanowano zakup 12 komputerów typu laptop dla potrzeb mieszkańców. Zakupiony sprzęt będzie służył w edukacji i komunikacji z asystentem i pozostałymi specjalistami. Komputer będzie stanowił narzędzie do nauki, wykorzystywane również podczas korepetycji.

2.4. Opracowanie IPD i PU, szkolenia zawodowe i wsparcie doradcze

a) Opracowanie IPD i IPU

Asystenci Hostelul wspólnie z wychowankami, na podstawie dokumentów diagnostycznych oraz karty charakterystyki odbiorcy oraz we współpracy z specjalistami pracującymi w procesie rekrutacji, opracują 12 indywidualnych planów działania, obejmujących proces wsparcia w ramach pobytu w Hostelul. W ramach IPD zaplanowano:

- ✓ 1 szkolenie zawodowe do wyboru,
- ✓ 1 kurs doskonalący do wyboru np. prawo jazdy, język obcy, obsługa komputera itp.
- ✓ doradztwo zawodowe i pośrednictwo pracy,
- ✓ terapię indywidualną
- ✓ terapię grupową w formie Grupy Wsparcia.

Indywidualny Program Usamodzielnienia jest opracowany już w okresie ostatnich tygodni pobytu wychowanka w Placówce przez opiekuna usamodzielnienia w porozumieniu z właściwym PCPR. W okresie pobytu w Hostelul IPU będzie korygowane przez asystenta Hostelul zgodnie z opracowanym i realizowanym IPD.

Produkty:

- 12 IPD
- 12 skorygowanych IPU

b) Szkolenia zawodowe i kursy doskonalące

12 mieszkańców Hostelul weźmie udział w szkoleniach zawodowych oraz kursach doskonalących, w tym:

- ✓ 1 szkolenia zawodowe w okresie IV-V 2013r
- ✓ 1 kurs doskonalący w okresie XI-XII 2013r

Produkty

- 12 certyfikatów z ukończonych szkoleń zawodowych
- 12 certyfikatów z ukończonych kursów doskonalących

Fundacja Edukacji Europejskiej

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie zaplanowano 2 szkolenia zawodowe dla każdego U2 oraz 2 sześciomiesięczne staże zawodowe po każdym szkoleniu. W trakcie warsztatów roboczych, wymiany doświadczeń z partnerem niemieckim oraz podczas konsultacji z pracownikami placówek (w trakcie opracowywania PF) zwrócono uwagę autorom PF, że liczba godzin zaplanowanego wsparcia (2 szkolenia zawodowe, doradztwo zawodowe i psychologiczne, terapia grupowa i indywidualna oraz treningi umiejętności) jest zbyt duża żeby można było pogodzić ją z kontynuacją nauki oraz pracą w ramach staży zawodowych. Zwrócono uwagę, że w przypadku zbyt dużej intensywności pracy z wychowankiem i dużym obciążeniem obowiązkami uczestniczenia w różnych formach wsparcia, wzrasta ryzyko „wypadnięcia” wychowanka, tj. przerywania udziału w projekcie oraz spada efektywności procesu zmiany. Ponadto wychowankowie uczestniczący w warsztatach oraz badaniach społecznych zwrócili uwagę, że najważniejsze dla nich jest „dobre szkolenia zawodowe, praca i mieszkanie”. Stąd też postanowiono po konsultacjach z wychowankami placówek zaplanować 1 szkolenie zawodowe oraz 1 kurs doskonalący.

c) Doradztwo zawodowe i pośrednictwo pracy

Doradztwo zawodowe będzie prowadzone w okresie III-XII 2013 r. w wymiarze 19 godzin/wychowanka, tj. 288 godzin łącznie, w następujący sposób:

- ✓ III'13 – 4 godziny/1 os., łącznie 48 godz. doradztwa zawodowego.
- ✓ od IV do X'13 – 1 godz./m-c/os., łącznie 84 godz. doradztwa zawod.,
- ✓ do XI do XII'13 – 4 godz./m-c/os., łącznie 96 godz. pośrednictwa pracy

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie zaplanowano łącznie 360 godzin doradztwa zawodowego dla 12 U2. W Strategii zmniejszono liczbę godzin doradztwa zawodowego do 288. W trakcie warsztatów roboczych oraz podczas konsultacji z pracownikami placówek (w trakcie opracowywania PF) zwrócono uwagę autorom PF, że łączna liczba godzin zaplanowanego wsparcia jest zbyt duża i wymaga weryfikacji. Stąd też postanowiono zmniejszyć liczbę godzin doradztwa zawodowego i zróżnicować intensywności wsparcia.

Produkty:

- 228 godzin doradztwa zawodowego, 19 godz./osobę, karty doradcze

2.5. Kontynuacja nauki (III-XII 2013r)

12 mieszkańców Hostelu, zgodnie z Indywidualnym Programem Usamodzielnienia będą kontynuowali naukę w systemie wieczorowych lub zaocznym w wybranej szkole ponadgimnazjalnej (zawod./ogólnokształ.). W ramach tego działania zaplanowano dodatkowe wsparcie edukacyjne dla młodzieży – korepetycje z wybranych przedmiotów w ramach kontynuacji nauki – 30 godz./osobę w okresie III-XII'2013r, łącznie 360 godzin. Korepetycję będą udzielane w Hostelu, szkole lub mieszkaniach korepetytorów. W procesie korepetycji i edukacji, użytkowane będą zakupione komputery typu laptop.

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie nie zaplanowano korepetycji. Podczas warsztatów roboczych oraz w trakcie konsultacji PF z pracownikami PCPR w Wałbrzychu, zwrócono uwagę, że znaczna liczba wychowanków przerywa

Fundacja Edukacji Europejskiej

kontynuację nauki z powodu zaległości w nauce powstałych w czasie pobytu w placówkach. W związku z tym zaplanowano dodatkowe wsparcie w formie 30 godzin korepetycji dla każdego wychowanka w okresie 10 m-cy pobytu w Hostel. Każdy wychowanek będzie mógł wykorzystać te godziny w okresie III-XII 2013r na korepetycje z wybranych przedmiotów. W organizacji korepetycji, wyborze korepetytora będą pomagali asystenci Hostel.

2.6. Staże zawodowe (VI-XI 2013r)

Po zakończeniu szkoleń zawodowych 12 U2 przez 6 m-cy weźmie udział w płatnych stażach zawodowych (1/2 etatu) w wymiarze 20g/tydzień. W zależności od rodzaju zdobytych umiejętności i uprawnień zawodowych, staże będą się odbywały w różnych podmiotach/instytucjach na obszarze PW. Każdy U2 będzie miał swojego opiekuna stażu, pomagającego mu w zdobywaniu umiejętności zawodowych. B.O. będą otrzymywali stypendium stażowe.

Produkt:

12 – 6-miesięcznych staży zawodowych – sprawozdania ze staży

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie zaplanowano 2 szkolenia zawodowe dla każdego U2 oraz 2 sześciomiesięczne staże zawodowe po każdym szkoleniu. W trakcie warsztatów roboczych oraz podczas konsultacji z pracownikami placówek (w trakcie opracowywania PF) Zwrócono uwagę, że w przypadku zbyt dużej intensywności pracy z wychowankiem i dużym obciążeniem obowiązkami uczestniczenia w różnych formach wsparcia, spada efektywność wsparcia oraz wzrasta ryzyko „wypadnięcia” wychowanka tj. przzerwania udziału w projekcie. zaplanowano 1 szkolenie zawodowe oraz 1 sześciomiesięczny staż zawodowy.

2.7. Wsparcie doradcze, terapia i treningi umiejętności (III-XII 2013r)

W trakcie pobytu w Hostel od III do XII 2013 r. mieszkańcy Hostel wezmą udział w następujących dodatkowych formach wsparcia:

- a) Trening Kompetencji Społecznych
 - ✓ 2 grupy U2 x 30 godzin zajęć, łącznie 60 godzin
 - ✓ Program treningu zgodnie z PF
 - ✓ Zajęcia prowadzone przez 1 trenera
 - ✓ Czas realizacji: III-VI'13,
- b) Trening Zastępowania Agresji
 - ✓ 2 grupy U2 x 60 godzin zajęć, łącznie 120 godzin
 - ✓ Program treningu zgodnie z PF
 - ✓ Zajęcia prowadzone przez 2 trenerów
 - ✓ Czas realizacji: VII-XII'13
- c) Terapia indywidualna – doradztwo psychologiczno - pedagogiczne
 - ✓ 2 godz./os/mc x 10 m-cy, łącznie 240 godzin
 - ✓ Zakres terapii zgodnie z PF
 - ✓ Czas realizacji: III-XII'13

Fundacja Edukacji Europejskiej

- d) Terapia grupowa w formie „grupy wsparcia”
- ✓ 2 grupy x 4 godz./mc x 10 m-cy, łącznie 80 godzin
 - ✓ Zakres terapii zgodnie z PF
 - ✓ Czas realizacji: III-XII'13

Produkty:

- Trening Zastępowania Agresji – 2 grypy x 30 godzin, listy obecności
- Trening Umiejętności Społeczne – 2 grupy x 60 godzin, listy obecności
- Terapia indywidualna – 240 godzin, karty pracy terapeutów
- Terapia grupowa – 80 godzin, karty pracy terapeutów

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie zaplanowano większą liczbę godzin wsparcia. Zgodnie z wcześniejszymi uzasadnieniami różnic związanymi ze zbyt dużym obciążeniem U2 różnymi formami wsparcia, zaplanowano mniejszą liczbą godzin treningów oraz terapii. Usunięto również doradztwo psychologiczne ze względu na to, że w tym samym czasie realizowane będzie również indywidualne i grupowe wsparcie terapeutyczne.

2.8 Integracja środowiskowa mieszkańców Hostelu (III-XII 2013r)

12 mieszkańców Hostelu weźmie udział w działaniach kulturalno – sportowych oferowanych przez lokalne instytucje kultury i sportu. W budżecie projektu zaplanowano wydatki w wys. 100 zł/mc na każdego z wychowanków. Sposób wykorzystania ww. kwoty będzie uzgadniany z asystentem Hostelu.

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie nie zaplanowano ww. działań. Podczas warsztatów roboczych, wychowankowie oraz pracownicy placówek zwrócili uwagę na to, że młodzież często nie ma możliwości korzystania z dóbr kultury i sportu ze względu na swoją sytuację materialną. Brak dostępu do tego typu powszechnych usług jest wykluczeniem społecznym. Stąd też działania w zakresie integracji środowiskowej powinny stanowić istotny element całego procesu integracji społecznej.

2.9 Monitoring B.O. po opuszczeniu Hostelu (I-III'2014)

Po zakończeniu pobytu w Hostelu U2 wracają do swoich domów rodzinnych lub do mieszkań socjalnych. Przez okres 3 m-cy, asystenci Hostelu będą monitorowali życie zawodowe i społeczne U2 poprzez kontakt: telefoniczny/mailowy. W okresie I-III 2014 r. odbędą się miesięczne dyżury: doradcy zawodowego, terapeuty i 3 asystentów dla U2 chcących skorzystać z dodatkowego wsparcia po opuszczeniu Hostelu. U2 będą umawiali się telefonicznie na spotkania z asystentami lub doradcami. Dyżury będą się odbywały w siedzibie Wnioskodawcy. Na podstawie 3 miesięcznego monitoringu, oraz dyżurów powstanie 12 raportów dot. samodzielności B.O. po opuszczeniu Hostelu.

Produkty:

- 5 osób x 3 m-ce x 4 godz. dyżurów, łącznie 60 godzin, karty pracy
- 12-raportów z monitoringu B.O.

Fundacja Edukacji Europejskiej

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie nie zaplanowano dyżurów asystentów Hostelu oraz doradcy zawodowego i terapeuty. Na wniosek uczestników warsztatów oraz na podstawie konsultacji w trakcie opracowywania PF, wprowadzono dyżury asystentów i doradców jako dodatkowe wsparcie dla U2 po opuszczeniu Hostelu. Uznano, że po opuszczeniu Hostelu U2 mogą natrafić na różnorodne problemy związane z pracą, nauką, mieszkaniem itp., które dotychczas rozwiązywali ze swoimi asystentami lub terapeutami. Brak opiekuna lub osoby, z którą można podzielić się wątpliwościami, uzyskać wsparcie w rozwiązaniu jakiegoś problemu może wywołać lęk i powrót do starych wzorców zachowań. Stąd też zaplanowano dodatkowe wsparcie, żeby „wchodzenie” młodzieży w dorosłe życie było bezpieczniejsze i łagodniejsze.

2.10. Wymiana doświadczeń i informacji z użytkownikami PF (15 osób)

Poniżej opisano proces testowania zadań oraz produktu finalnego przez użytkowników PF w podziale na poszczególne elementy produktu.

15 użytkowników projektu (U1) będzie brało udział w spotkaniach z kadrą kierowniczą projektu oraz kadrą Hostelu i specjalistami. Spotkania będą organizowane w siedzibie Wnioskodawcy lub Partnera. Na każdym spotkaniu prezentowane będą tematyczne raporty z działalności Hostelu, przygotowane przez Z-ce koordynatora ds. wdrażania projektu we współpracy z personelem Hostelu. Celem spotkań będzie wymiana spostrzeżeń, doświadczeń i wiedzy nt działalności Hostelu. Ponadto każdy uczestniczący użytkownik PF będzie miał możliwość bezpośredniego kontaktu (osobistego, telefonicznego lub mailowego) z kadrą projektu (koordynatorem, z-cą ds. wdrażania, specjalistą ds. kontroli i monitoringu, asystentami Hostelu, doradcą zawodowym, psychologiem, trenerami treningów umiejętności itp.). Udział U1 w procesie testowania został podzielony na etapy zgodnie z etapami w organizacji i działalności Hostelu:

- a) Rekrutacja i diagnoza U2 (luty 2013)
- spotkanie U1 z kadrą projektu oraz specjalistami uczestniczącymi w rekrutacji i diagnozie U2,
 - prezentacja przebiegu rekrutacji i diagnozy U2 – wymiana doświadczeń i uwag
 - prezentacja 12 kompletów: wywiadów środowiskowych, testów orientacji zawodowej, zestawów testów psychologicznych, kart charakterystyki odbiorcy.
- Produkty:**
- ✓ Raport dla U1 z rekrutacji U2,
 - ✓ Raport ze spotkania z U2 (uwagi, spostrzeżenia)
- b) Organizacja mieszkań dla U2 (luty 2013)
- prezentacja U1 trzech mieszkań dla U2
- Produkty:**
- ✓ Raport ze spotkania z U2 (uwagi, spostrzeżenia)
- c) Kadra Hostelu (luty 2013)
- spotkanie U1 z kadrą Hostelu: asystenci, psycholog, doradca zawodowy, trenerzy – prezentacja kadry
- Produkty:**
- ✓ Raport ze spotkania z U2 (uwagi, spostrzeżenia)

Fundacja Edukacji Europejskiej

- d) Mieszkanie U2 w Hostelul oraz udział w systemie wsparcia (marzec-grudzień 2013r)
- 10 spotkań U1 z kadrą projektu i specjalistami zatrudnionymi w Hostelul,
 - prezentacja przebiegu realizacji projektu i wsparcia w danym miesiącu, wymiana doświadczeń i uwag,

Produkt:

- ✓ 10 raportów miesięcznych z działalności Hostelul,
- ✓ 10 raportów ze spotkania z U2 (uwagi, spostrzeżenia)

UWAGA: Podczas każdego z 10 ww. wymienionych spotkań, w prezentowanych raportach przedstawiane będą również informacje o przebiegu udzielanego wsparcia dla U2.

- IPD i IPU (marzec 2013)
 - prezentacja 12 opracowanych IPD i skorygowanych IPU
- Szkolenia zawodowe (maj 2013)
 - prezentacja wyników szkoleń zawodowych
- Kursy doskonalące (grudzień 2013)
 - prezentacja wyników kursów doskonalących
- Doradztwo zawodowe i pośrednictwo pracy (w każdym miesiącu od marca do grudnia 2013)
 - prezentacja przebiegu wsparcia doradczego
- Kontynuacja nauki (w każdym miesiącu od marca do grudnia 2013)
 - prezentacja informacji o kontynuacji nauki przez U2
- Staże zawodowe (w każdym miesiącu od czerwca do listopada 2013)
 - prezentacja przebiegu staży zawodowych
- Trening kompetencji społecznych (w każdym miesiącu od marca do czerwca 2013)
 - prezentacja przebiegu treningu kompetencji społecznych
- Trening zastępowania agresji (w każdym miesiącu od lipca do grudnia 2013)
 - prezentacja przebiegu treningu zastępowania agresji
- Doradztwo psychologiczno-pedagogiczne (w każdym miesiącu od marca do grudnia 2013)
 - prezentacja przebiegu doradztwa
- Terapia grupowa w formie „grupy wsparcia”
 - prezentacja przebiegu pracy w grupach wsparcia
- Integracja środowiskowa (w każdym miesiącu od marca do grudnia 2013)
 - prezentacja przebiegu działań integracyjnych

- e) Monitoring U2 po opuszczeniu Hostelul (w każdym miesiącu od stycznia do marca 2014)
- 3 spotkania U1 z kadrą projektu i specjalistami zatrudnionymi w Hostelul,
 - prezentacja przebiegu monitorowania U2 w danym miesiącu, wymiana doświadczeń i uwag,

Produkt:

- ✓ 3 raporty miesięczne z monitorowania U2,
- ✓ 3 raporty ze spotkań z U2 (uwagi, spostrzeżenia)

Na podstawie ww. raportów oraz wyników dyskusji, sugestii i spostrzeżeń U1 i kadry projektu powstanie również 10 raportów z monitorowania i ewaluacji modelu, przygotowanych przez spec. ds. kontroli i monitoringu. W ten sposób nastąpi wzrost wiedzy i umiejętności 15 U1. Użytkownicy uczestniczący w testowaniu będą mieli również wpływ na kształtowanie ostatecznej wersji produktu finalnego, poprzez swój udział w spotkaniach/dyskusji, wymianie spostrzeżeń i wyrażeniu swojej opinii nt. wstępnego produktu finalnego. Ponadto wpłynie to na efektywne funkcjonowanie ich macierzystych jednostek w zakresie pomocy dla usamodzielnianych wychowanków Placówek.

Jednym z bardzo ważnych elementów procesu testowania wstępnej wersji PF z udziałem U1 będzie testowanie możliwości i sposobów relokacji środków budżetowych instytucji lokalnych (UM, PUP, PCPR, M/GOPS) na wspieranie procesów usamodzielnienia wychowanków placówek w formie zastosowania Hostelu.

Testowanie będzie prowadzone poprzez:

- analizę prawnych i finansowych możliwości relokacji środków – przygotowane przez każdego U2 na bazie danych z instytucji, którą reprezentuje,
- opracowanie wykazu niezbędnych dokumentów: zarządzeń, uchwał, decyzji, które muszą być podjęte w danej instytucji, żeby doszło do relokacji środków na działalności Hostelu
- opracowanie szczegółowej treści porozumienia między ww. instytucjami, określającego zasady relokacji środków oraz współfinansowania działalności Hostelu,
- opracowanie na podstawie ww. dokumentów – 1 raportu zawierającego instrukcję postępowania w przypadku relokacji środków finansowych na wspieranie procesów usamodzielnienia wychowanków placówek w formie zastosowania Hostelu.

Pozostałe produkty:

- a) 10 raportów z monitoringu i ewaluacji działalności Hostelu – na podstawie spotkań kadry Hostelu z U1
- b) 15 pisemnych rekomendacji określających potrzebę dalszej działalności Hostelu, po zakończeniu działań projektowych, wystawionych przez 15 przedstawicieli PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKOŁ i NGO, (w tym 8 kobiet) biorących udział w testowaniu produktu finalnego,
- c) Testy kompetencji wśród 15 U1, na początku i na zakończenie procesu testowania,
- d) Badania ankietowe dot. pomiaru wpływu udziału 15 U1 w testowaniu PF, na funkcjonowanie ich macierzystych jednostek,
- e) 1 raport opracowany przez U2 zawierający instrukcję postępowania w przypadku relokacji środków finansowych na wspieranie procesów usamodzielniania wychowanków placówek w formie zastosowania Hostelu.

Wskazanie i uzasadnienie różnic – we wniosku o dofinansowanie nie opisano procesu testowania zadań i produktu finalnego przez użytkowników (U1). W niniejszej strategii wdrażania projektu innowacyjnego wprowadzono opis tego procesu oraz wymieniono wypracowane produkty.

2.11. Wpływ odbiorców na kształt produktu finalnego

W punkcie V. Strategii opisano sposoby ewaluacji i monitorowania wsparcia udzielanego odbiorcom projektu (U2). Wyniki ankiet ewaluacyjnych opracowywanych po zakończeniu każdej metody wsparcia będą udostępniane użytkownikom produktu finalnego (U1) podczas spotkań opisanych w punkcie 2.10. W ten sposób odbiorcy PF będą mieli wpływ na kształtowanie ostatecznej wersji produktu finalnego poprzez uwzględnianie ich opinii zawartych w ankietach ewaluacyjnych.

Wskazanie i uzasadnienie różnic – dot. 2.9. i 2.10 – we wniosku o dofinansowanie nie zaplanowano przedstawionych powyżej działań. Wnioskodawca w porozumieniu z uczestnikami warsztatów oraz autorami projektu zaproponowali powyższe działania zapewniające wzrost wiedzy, jej użyteczności oraz wymianę doświadczeń u użytkowników produktu finalnego, zgodnie z założonymi celami szczegółowymi.

3. Materiały dla uczestników projektu

- f) Materiały dla użytkowników U1
 - produkt finalny w postaci podręcznika wraz z załącznikami w wersji papierowej i elektronicznej,
 - 10 raportów miesięcznych z działalności Hostelu
 - 10 raportów monitoringu działalności Hostelu
- g) Materiały dla odbiorców u2
 - 12 materiałów informacyjne nt. działalności Hostelu,
 - 12 kompletów materiałów szkoleniowych dotyczących treningów: TZA i TKS,
 - 12 materiałów szkoleniowych w ramach kursu zawodowego i kursu doskonalącego,

4. Sposób monitorowania przebiegu testowania

Całościowy nadzór nad monitoringiem przebiegu testowania sprawuje Koordynator projektu przy stałej współpracy z Z-cą koordynatora ds. wdrażania projektu oraz Partnerami Projektu. Działania monitorujące pod względem rzeczowo – finansowym oraz merytorycznym będzie prowadzić zatrudniona w projekcie kadra, tj.: specjalista ds. finansowo - księgowych, specjalista ds. kontroli i monitoringu oraz eksperci odpowiedzialni za wstępne opracowanie produktu finalnego. Rezultaty ilościowe i jakościowe będą podane na początku, w trakcie i na zakończenie zadań, za pomocą takich narzędzi: karty pracy, listy obecności, raporty monitoringowe (specjalista ds. kontroli i monitoringu), sprawozdania miesięczne. Ponadto na podstawie badania produktów projektu i rezultatów jakościowych powstawać będą kwartalne raporty ewaluacyjne.

V. Sposób sprawdzenia czy innowacja działa

1. Jakie efekty zastosowania innowacji będą wystarczające?

Efektami zastosowania innowacji będą:

- ✓ udostępnienie 1 produktu finalnego, tj. poradnika składającego się z dwóch części: Części I - HOSTEL DLA USAMODZIELNIONYCH WYCHOWANKÓW PLACÓWEK - metodą zwiększającą skuteczność wsparcia na rzecz osób w wieku 17-19 lat zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz Części II - ZESTAW SKUTECZNYCH METOD WSPARCIA W HOSTELU do realizacji przedstawicielom **8000 instytucji** działających na rzecz integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym,
- ✓ nabycie i podniesienie przez 15 uczestników testowania (użytkowników produktu finalnego) wiedzy i umiejętności w zakresie integracji społecznej i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym (w wieku 17 – 19 lat),
- ✓ nabycie i podniesienie przez 15 uczestników testowania (użytkowników produktu finalnego) wiedzy na temat doświadczeń w zakresie metod wsparcia młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym przez niemieckiego Partnera Projektu,
- ✓ zdobycie kwalifikacji zawodowych przez 12 wychowanków placówek – mieszkańców Hostelu poprzez skuteczny proces integracji zawodowej,
- ✓ zdobycie kwalifikacji społecznych przez 12 wychowanków placówek mieszkańców Hostelu poprzez skuteczny proces integracji społecznej,
- ✓ upowszechnienie funkcjonowania Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek oraz stosowanych w nich metod wsparcia jako skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym.

2. Sposoby oceny wyników testowania:

W procesie oceny wyników testowania prowadzone będą 2 rodzaje ewaluacji:

2.1 Ewaluacja wewnętrzna

Ewaluacja wewnętrzna prowadzona będzie przez Koordynatora projektu przy stałej współpracy z Z - cą koordynatora ds. wdrażania projektu i spec. ds. kontroli i monitoringu oraz Partnerami Projektu a także specjalistami zaangażowanymi w procesie testowania (konsultant PCPR – pracownik socjalny, psycholog, doradca zawodowy, asystenci, trenerzy treningów, psychoterapeuci).

Działanie ewaluacyjne prowadzone będą w celu określenia skuteczności elementów produktu finalnego, tj. Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek oraz zestawu metod wsparcia w Hostelu. Ewaluacja prowadzona będzie na bieżąco. Wyniki będą porównywane z założeniami projektu, w celu wszczęcia działań naprawczych lub wprowadzenia modyfikacji. Ewaluacja wewnętrzna będzie prowadzona w trzech obszarach:

Fundacja Edukacji Europejskiej

a) Ewaluacja zestawu metod wsparcia w Hostelu

Ewaluacja stosowanych metod wsparcia w funkcjonującym Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek będzie prowadzona przy zastosowaniu ankiet ewaluacyjnych określających potrzeby i oczekiwania uczestników (12 wychowanków M) oraz poziom spełnienia tych oczekiwań przy zastosowaniu danej metody. Przeprowadzone zostaną następujące ankiety ewaluacyjne:

- ✓ ocena indywidualnego doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy **(12 ankiet)**
- ✓ ocena indywidualnej terapii **(12 ankiet)**
- ✓ ocena udziału w Treningach Kompetencji Społecznych **(12 ankiet)**
- ✓ ocena udziału w Treningach Zastępowania Agresji **(12 ankiet)**
- ✓ ocena udziału w Terapii Grupowej „Grupie Wsparcia” **(12 ankiet)**
- ✓ ocena udziału w szkoleniu zawodowym **(12 ankiet)**
- ✓ ocena udziału w stażu zawodowym **(12 ankiet)**
- ✓ ocena udziału w kursie doskonalącym **(12 ankiet)**
- ✓ ocena udzielonych korepetycji **(12 ankiet)**

Na podstawie ankiet ewaluacyjnych opracowane zostaną raporty z ewaluacji zastosowanych metod wsparcia, tj. **9 raportów**. Raporty będą zawierały analizę potrzeb i oczekiwań uczestników (12 wychowanków M) oraz poziom spełnienia tych oczekiwań przy zastosowaniu danej metody. Ww. raporty będą opracowane przez spec. ds. kontroli i monitoringu we współpracy z Z-cą koordynatora ds. wdrażania projektu i personelem Hostel. Raporty będą na bieżąco udostępnione użytkownikom PF uczestniczącym w comiesięcznych spotkaniach zespołu roboczego.

b) Ewaluacja metody – HOSTEL dla usamodzielnionych wychowanków placówek

Ewaluacja metody – HOSTEL dla usamodzielnionych wychowanków placówek będzie prowadzona za pomocą ankiet ewaluacyjnych określających potrzeby i oczekiwania uczestników (potencjalni użytkownicy produktu finalnego oraz wychowankowie opuszczający placówki – łącznie 27 osób) oraz poziom spełnienia tych oczekiwań i potrzeb. Przeprowadzone zostaną następujące ankiety ewaluacyjne:

- ✓ ocena uczestnictwa w działalności Hostel. **(15 ankiet U1, 1 raport)**
- ✓ ocena działalności Hostel. **(12 ankiet U2, 1 raport)**

Raporty będą zawierały analizę potrzeb i oczekiwań U1 i U2 oraz poziom spełnienia tych oczekiwań i potrzeb. Ww. raporty będą opracowane przez spec. ds. kontroli i monitoringu we współpracy z Z-cą koordynatora ds. wdrażania projektu i personelem Hostel.

c) Konsultacje z potencjalnymi użytkownikami produktu finalnego

15 użytkowników projektu (U1) będzie brało udział 1/m-c w spotkaniach z kadra kierowniczą projektu oraz kadra Hostel. Spotkania będą organizowane w siedzibie Wnioskodawcy na koniec każdego m-ca działalności Hostel. Na każdym spotkaniu prezentowany będzie raport z działalności Hostel, przygotowany przez Z-ce koordynatora ds. wdrażania projektu we współpracy z personelem Hostel. Celem spotkań będzie wymiana spostrzeżeń, doświadczeń i wiedzy nt działalności Hostel. Na podstawie ww. raportu oraz wyników dyskusji, sugestii i spostrzeżeń U1 i kadry projektu powstanie 10 raportów z monitorowania i ewaluacji modelu, przygotowanych przez spec. ds. kontroli i monitoringu.

Na początku testowania produktu finalnego (styczeń 2013) zostanie opracowana ankieta określająca potrzeby i oczekiwania użytkowników uczestniczących w testowaniu produktu finalnego (**15 ankiet, 1 raport**). Na zakończenie testowania (grudzień 2013 r.) zostanie przeprowadzona ankieta ewaluacyjna oceniająca osiągnięcie celu szczegółowego nr 2 czyli zwiększenia wiedzy i umiejętności 15 przedstawicieli PCPR, M/GOPS/, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO (**15 ankiet, 1 raport**). Raport z ewaluacji zostanie przygotowany przez spec. ds. kontroli o monitoringu.

2.2 Ewaluacja zewnętrzna

W celu dokonania obiektywnej oceny i uzyskania niezależnej weryfikacji przebiegu procesu testowania modelu, a także otrzymania ewentualnych wskazówek do korekty wstępnego produktu finalnego zaplanowano w II kwartale 2014 r. przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej. Biorąc pod uwagę specyfikę produktu finalnego (2 produkty pośrednie – Hostel + zestaw metod wsparcia), na dokumentację ewaluacji zewnętrznej składać się będą:

- ✓ indywidualne wywiady pogłębione z użytkownikami produktu (15 osób) – dotyczące oceny funkcjonowania Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek + stosowanego zestawu metod wsparcia przez użytkowników (**15 wywiadów, 1 raport**),
- ✓ indywidualne wywiady pogłębione z odbiorcami projektu (12 osób) - dotyczące oceny funkcjonowania Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek + stosowanego zestawu metod wsparcia przez odbiorców (**12 wywiadów, 1 raport**),
- ✓ zogniskowany wywiad grupowy z wybranymi losowo odbiorcami i użytkownikami (12 osób) - dotyczący oceny funkcjonowania Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek + stosowanego zestawu metod wsparcia przez odbiorców (**łącznie 12 osób, podzielonych na 2 grupy, 1 raport**),

Wynikiem ewaluacji będzie raport zawierający analizę wyników badań (wywiadów) oraz wnioski i rekomendacje do korekty wstępnego produktu finalnego. Celami ewaluacji zewnętrznej będzie ocena:

- ✓ adekwatności wdrażanego produktu do rzeczywistych potrzeb odbiorców i użytkowników,
- ✓ skuteczności wypracowanego produktu i jego efektywności kosztowej w porównaniu do podejścia stosowanego dotychczas,
- ✓ stopnia zaspokojenia potrzeb 2 grup docelowych w wyniku udziału w testowaniu projektu,
- ✓ trwałości zaproponowanej innowacji po zakończeniu działań projektowych,

W wyniku ewaluacji zewnętrznej uzyskane zostaną dodatkowe informacje (oprócz wyników ewaluacji wewnętrznej) potrzebne do skorygowania wstępnej wersji produktu finalnego. Na zakończenie etapu Koordynato projektu przeprowadzi analizę rzeczywistych efektów testowania, uwzględniającą wyniki ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej.

Etapy ewaluacji zewnętrznej to:

- ✓ wybór wykonawcy,
- ✓ dobranie narzędzi i metod badawczych,

Fundacja Edukacji Europejskiej

- ✓ przeprowadzenie badań ewaluacyjnych,
- ✓ sformułowanie wniosków i zaleceń,
- ✓ opracowanie raportu końcowego.

Ewaluacja zewnętrzna w całości zostanie zlecona podmiotowi zewnętrznemu, wybranemu zgodnie z zasadą konkurencyjności. Wybór zostanie dokonany na podstawie kryteriów:

- ✓ doświadczenie w przeprowadzaniu badań w obszarze problematyki osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ✓ doświadczenie w przeprowadzeniu ewaluacji i/lub audytów projektów finansowanych z EFS.

Wskazanie i uzasadnienie różnic – w strategii wdrażania doprecyzowano zasady przeprowadzenia ewaluacji, które nie znalazły się we wniosku o dofinansowanie.

VI. Strategia upowszechniania

1. Cel działań upowszechniających

Za główny cel działań upowszechniających uznaje się dotarcie do potencjalnych użytkowników, odbiorców oraz wszystkich zainteresowanych podmiotów z informacją o nowych, bardziej efektywnych rozwiązaniach, które spowodują lepsze i bardziej trwałe efekty niż dotychczas stosowane w zakresie szeroko rozumianej integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym oraz przekazanie użytkownikom produktu - Poradnika zawierającego opis w/w rozwiązań. Działania upowszechniające trwać będą od IV kwartału 2012 r. do IV kwartału 2014 r.

Proces włączania do głównego nurtu polityki (opisany w punkcie VIII) ma charakter głównie horyzontalny, ponieważ decyzje w sprawie wdrażania Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek wraz z zestawem metod wsparcia w poszczególnych powiatach, gminach podejmowały będą samorządy terytorialne wspólnie ze swoimi jednostkami (MOPS/GOPS, PCPR,) oraz lokalnymi organizacjami pozarządowymi, Placówkami (MOS/MOW/POW/ZP), szkołami ponadgimnazjalnymi i pracodawcami. Do współpracy zostanie zaproszony PUP. Stąd też działania upowszechniające skierowane są głównie do tych grup decydentów. Dodatkowo produkt finalny będzie upowszechniany do instytucji/osób decydujących o przyjęciu i wdrażaniu modelowych rozwiązań w zakresie integracji młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym np. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rzecznik Praw Dziecka oraz parlamentarzyści.

Fundacja Edukacji Europejskiej

2. Grupy użytkowników do których skierowane są działania upowszechniające

Lp.	Grupa użytkowników PF	Uzasadnienie	Liczby
1.	Gminy na terenie województwa dolnośląskiego	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelu gminy oraz ich jednostki (MOPS/GOPS, Placówki) powinny uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelu (porozumienie).	169 gmin
2.	Powiaty na terenie województwa dolnośląskiego	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelu powiaty oraz ich jednostki (PCPR, Placówki, Szkoły ponadgimnazjalne) powinny uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelu (porozumienie).	29 powiatów
3.	Powiatowe Urzędy Pracy na terenie województwa dolnośląskiego	Powiatowe Urzędy Pracy są ważnym współpracownikiem w zakresie uruchomienia staży zawodowych	29 PUP
4.	Jednostki pomocy społecznej na terenie kraju	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelu jednostki pomocy społecznej (PCPR/OPS), powinny uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelu (porozumienie).	2.858 JPS
5.	Placówki (MOS/MOW/POW/ZP) na terenie kraju	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelu Placówki, powinny uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelu (porozumienie).	131 Placówek
6.	Media lokalne (prasa, radio, portale internetowe)	Każde przedsięwzięcie, a szczególnie innowacyjne wymaga upowszechniania w mediach, co gwarantuje popularyzację wypracowanych metod.	Nie mniej jak 6 mediów
7.	NGO na terenie kraju	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelu NGO, powinny uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelu (porozumienie).	5000 NGO
8.	Institucje/osoby decydujące o przyjęciu i wdrażaniu modelowych rozwiązań w zakresie integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym	MIPS, MS, MEN, Rzecznik Praw Dziecka, parlamentarzyści Dolnego Śląska – poprzez zapoznanie z produktem finalnym a później z efektami jego testowania mogą wpłynąć na opracowanie i wdrożenie modelowych rozwiązań w tym zakresie oraz określeniu stałych, systemowych źródeł finansowania	30 instytucji/osób

3. Plan działań upowszechniających i ich charakterystyka

Planowany termin realizacji działań upowszechniających to okres od I kwartału 2013 roku do IV kwartał 2014 roku.

W ramach działań upowszechniających zaplanowano następujące działania

3.1. Upowszechnienie wstępnej wersji produktu finalnego i zebranie opinii U1 - (I kwartał 2013 roku)

- a) Umieszczenie wstępnej wersji produktu finalnego na stronie internetowej projektu, rozesłanie go do 8000 potencjalnych użytkowników na terenie kraju celem poznania ich opinii.
- b) Opracowanie 1 raportu z zebranych opinii. Za zbieranie opinii oraz opracowanie raportu odpowiedzialny będzie spec. ds. kontroli i monitoringu w porozumieniu z z-cą koordynatora ds. wdrażania projektu.

3.2. Upowszechnienie produktu finalnego poprzez stronę internetową projektu - (od I kwartału 2013 roku do IV kwartału 2014 roku)

- a) stała aktualizacja strony internetowej projektu www.mlodzigniewni.com.pl, informowanie o postępach w realizacji projektu,
- b) newslettery do użytkowników i odbiorców produktu finalnego z informacją o przebiegu testowania produktu finalnego, opracowywaniu ostatecznej wersji produktu finalnego,
- c) udostępnienie ostatecznej wersji produktu finalnego na stronie internetowej projektu.

3.3 Upowszechnienie produktu finalnego poprzez konferencje i spotkania w 29 powiatach Dolnego Śląska - (IX –XI 2014 r.)

- a) Organizacja konferencji (Wałbrzych, IX 2014) - dla użytkowników i odbiorców Produktu finalnego z Dolnego Śląska i z Polski (100 osób). Przedstawienie projektu, jego realizacji, osób biorących w nim udział, użytkowników produktu finalnego i odbiorców produktu, osiągniętych rezultatach, przekazanie uczestnikom konferencji produktu finalnego (100 sztuk produktu finalnego w wersji papierowej i elektronicznej).
- b) Organizacja 29 spotkań upowszechniających produkt finalny w 29 powiatach Dolnego Śląska (IX – XI 2014r, 1450 uczestników). Spotkania z przedstawicielami użytkowników produktu finalnego, prezentacja produktu, dyskusja, przekazanie produktu finalnego w wersji papierowej i elektronicznej.

3.2. Upowszechnienie produktu finalnego poprzez artykuły prasowe, artykuły na portalach internetowych i audycje radiowe (X-XI 2014r)

- a) publikacja 12 artykułów prasowych,
- b) publikacja 12 artykułów na portalach internetowych,
- c) udział w 1 audycji radiowej (radio o zasięgu dolnośląskim) poświęconej integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym: informacja o produkcie finalnym.

VII . Strategia włączania do głównego nurtu polityki

1. Cel działań włączających

Celem działań jest włączenie produktu w nurt polityki w zakresie integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym (szerokie zastosowanie w praktyce). Włączenie do głównego nurtu polityki ma **charakter mainstreamingu horyzontalnego** i nie wymaga zmian w obowiązujących przepisach prawa polskiego. Jest propozycją zmiany standardów i podejścia do usług wspierających (metod) wychowanków opuszczających placówki (MOS/MOW/POW/ZP). Decyzje w sprawie wdrażania Hostelów dla usamodzielnionych wychowanków placówek (sieci mieszkań chronionych) w poszczególnych powiatach, gminach podejmować będą samorządy terytorialne wspólnie ze swoimi jednostkami pomocy społecznej, placówkami oświatowymi, NGO, pracodawcami i PUP.

Dodatkowo przeprowadzone zostaną działania w zakresie **mainstreamingu wertykalnego** polegające na informowaniu grupy instytucji/osób decydujących o przyjęciu i wdrażaniu modelowych rozwiązań w zakresie integracji społecznej młodzieży wykluczonej społecznie: MPiPS, Ministerstwo Sprawiedliwości, MEN, parlamentarzyści Dolnego Śląska – poprzez zapoznanie z produktem finalnym a później z efektami jego testowania mogą wpłynąć na opracowanie i wdrożenie modelowych rozwiązań w tym zakresie oraz określeniu stałych, systemowych źródeł finansowania. Przedstawiciele tych instytucji będą zapraszani na konferencje i powiatowe seminaria oraz informowani o produkcie i wynikach testowania w formie elektronicznej.

2. Grupy do których skierowane są działania włączające

Lp.	GRUPA	UZASADNIENIE	SKALA
1.	Przedstawiciele instytucji: PCPR, M/GOPS, PLAC, PRAC, SZKÓŁ i NGO	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelów przedstawiciele instytucji pracujących w zakresie integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym powinni uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelów. Osoby z tych grup zawodowych będą w przyszłości stosować wypracowane metody oraz współpracować na rzecz integracji społecznej wychowanków placówek. Włączanie poprzez udział w spotkaniach zespołu roboczego użytkowników w fazie testowania.	15 osób
2.	Dyrektorzy Powiatowych Urzędów Pracy z województwa dolnośląskiego	Powiatowe Urzędy Pracy są ważnym współpracownikiem w zakresie uruchomienia staży zawodowych. Włączanie poprzez udostępnienie produktu finalnego w wersji papierowej oraz elektronicznej oraz spotkania włączające/upowszechniające w powiatach	29 osoby
3.	Dyrektorzy jednostek pomocy społecznej na terenie kraju	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelów jednostki pomocy społecznej (PCPR/OPS), powinny uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelów. Włączanie poprzez udostępnienie produktu finalnego w wersji papierowej oraz elektronicznej oraz spotkania włączające/upowszechniające w powiatach.	2.858 osób

Fundacja Edukacji Europejskiej

4.	Pracownicy Placówek, Szkół Ponadgimnazjalnych NGO, Pracodawcy	Osoby z tej grupy zawodowej będą w przyszłości stosować wypracowane metody oraz współpracować na rzecz mieszkańców Hostelu. Włączenie podczas konferencji (IX 2014)	100 osób
6.	Władze samorządowe gmin z województwa dolnośląskich	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelu gminy oraz ich jednostki (MOPS/GOPS, Placówki) powinny uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelu. Od władz samorządowych, a szczególnie od ich podjętych decyzji (zabezpieczenie środków w budżecie, podpisanie stosownych porozumień, wprowadzenie działań w polityce społecznej) zależać będzie funkcjonowanie Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek. Włączenie poprzez udostępnienie produktu finalnego w wersji papierowej oraz elektronicznej oraz spotkania włączające/upowszechniające w powiatach.	169 osób
7.	Władze samorządowe powiatów w Polsce, pracownicy jednostek gminnych i powiatowych realizujących zadania z zakresu polityki społecznej,	Zgodnie z koncepcją funkcjonowania Hostelu powiaty oraz ich jednostki (PCPR, Placówki, Szkoły ponadgimnazjalne) powinny uczestniczyć w organizacji i działalności Hostelu. Od władz powiatowych i samorządowych, a szczególnie od ich podjętych decyzji (zabezpieczenie środków w budżecie, podpisanie stosownych porozumień, wprowadzenie działań w polityce społecznej) zależać będzie funkcjonowanie Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek. Kluczowym zadaniem będzie skoordynowanie działań jednostek i pracowników powiatu realizujących szeroko rozumiane zadania społeczne. Włączenie poprzez udostępnienie produktu finalnego w wersji papierowej oraz elektronicznej oraz spotkania włączające/upowszechniające w powiatach.	1450 osób
8.	Instytucje/osoby decydujące o przyjęciu i wdrażaniu modelowych rozwiązań w zakresie rynku pracy	MPIPS, MS, MEN, Rzecznik Praw Dziecka, parlamentarzyści Dolnego Śląska – poprzez zapoznanie z produktem finalnym a później z efektami jego testowania mogą wpłynąć na opracowanie i wdrożenie modelowych rozwiązań w tym zakresie oraz określeniu stałych, systemowych źródeł finansowania	30 osób

3. Plan działań włączających i ich charakterystyka

Działania włączające rozpoczną się w IV kwartale 2012 r. i trwać będą do IV kwartału 2014 r. Za ich prawidłowy przebieg odpowiadać będzie Koordynator projektu. Działania włączające podzielono na mainstreaming horyzontalny i wertykalny.

3.1 Mainstreaming horyzontalny

W ramach mainstreamingu horyzontalnego, zwanego także mainstreamingiem praktyk zaplanowano realizację następujących działań:

- a) w I kwartale 2013 r. wstępna wersja produktu finalnego zostanie rozesłana do 8000 potencjalnych jego użytkowników w Polsce oraz zostanie umieszczona na stronie internetowej projektu celem poznania ich opinii. Wnioskodawca planuje zebrać opinie od potencjalnych użytkowników nt wstępnej wersji produktu finalnego. Na podstawie zebranego materiału badawczego powstanie 1 raport z zebranych opinii użytkowników. Za zbieranie opinii oraz opracowanie raportu odpowiedzialny będzie spec. ds. kontroli i monitoringu w porozumieniu z z-cą koordynatora ds. wdrażania projektu.
- b) w okresie od IV 2013 r. do XII 2013 U 1 i U2 otrzymają newslettery o przebiegu testowania produktu finalnego.
- c) w III kwartale 2014 r. odbędzie się konferencja (Wałbrzych) dla 100 osób – użytkowników produktu finalnego oraz jego odbiorców; na spotkaniu zostanie przedstawiony założenia i przebieg projektu oraz osiągnięte rezultaty,
- d) w IV kwartale 2014 r. odbędą się spotkania robocze w 29 powiatach województwa dolnośląskiego, na które zaproszeni zostaną przedstawiciele samorządów lokalnych oraz przedstawiciele instytucji pracujących na rzecz integracji młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. W każdym z 29 spotkań weźmie udział 50 reprezentantów tego środowiska z danego powiatu. W trakcie spotkań prezentowana będzie: koncepcja funkcjonowania Hostelu dla usamodzielnionych wychowanków placówek + zestaw metod wsparcia oraz osiągnięte w projekcie rezultaty. Podczas spotkań zbierane też będą opinie od uczestników nt zasad organizacji i funkcjonowania Hostelu zgodnie z ostateczną wersją PF. Na podstawie tych opinii powstanie 29 raportów cząstkowych oraz 1 raport zbiorczy zawierający uwagi i spostrzeżenia uczestników. Efektem tych spotkań, prezentacji i dyskusji będzie uzyskanie przez Wnioskodawcę minimum 3 listów intencyjnych dotyczących uruchomienia Hostelu. Listy intencyjne będą podpisane przez przedstawicieli instytucji (samorząd powiatowy, gminy, placówka lub NGO) działających w danym powiecie i chcących uruchomić Hostel wg założeń organizacyjnych i finansowych przedstawionych w PF.
- e) ponadto do 169 przedstawicieli władz gmin (prezydent/wójt/ burmistrz) oraz 29 dyrektorów PUP a także do 2.858 dyrektorów jednostek pomocy społecznej zostanie przekazana dokumentacja produktu finalnego projektu w formie papierowej i elektronicznej.

3.2 Mainstreaming wertykalny

W ramach mainstreamingu wertykalnego, zaplanowano realizację następujących działań skierowanych do grupy instytucji/osób decydujących o przyjęciu i wdrażaniu modelowych rozwiązań w zakresie rynku pracy: MPiPS, MS, MEN, Rzecznik Praw Dziecka, parlamentarzyści Dolnego Śląska:

Fundacja Edukacji Europejskiej

- a) przekazanie dokumentacji produktu finalnego w formie elektronicznej oraz papierowej,
- b) zapraszanie do udziału w konferencjach oraz seminariach powiatowych, podczas których prezentowany będzie produkt finalny oraz wyniki jego testowania,
- c) informowanie o przebiegu testowania w formie newsletterów.

VIII. Kamienie milowe II etapu projektu

Lp.	Kamienie milowe (KM)	Terminy osiągnięcia (mm.rrrr)
1.	START ETAPU II	I.2013
2.	Rozpoczęcie testowania wstępnego produktu finalnego	I.2013
3.	Rekrutacja grupy testującej użytkowników i odbiorców	II.2013
4.	Zakończenie upowszechniania wstępnej wersji produktu finalnego i zebranie opinii U1	III.2013
5.	Zakończenie testowania wstępnego produktu finalnego	III.2014
6.	Rozpoczęcie ewaluacji zewnętrznej po zakończeniu etapu testowania	IV.2014
7.	Zakończenie ewaluacji zewnętrznej po zakończeniu etapu testowania	V.2014
8.	Opracowanie ostatecznej wersji produktu finalnego (na nośnikach papierowych i elektronicznych)	VI.2014
9.	Złożenie produktu finalnego w wersji ostatecznej w sekretariacie RST	VII.2014
10.	Rozpoczęcie upowszechniania produktu finalnego i włączania do głównego nurtu polityki	IX.2014
11.	Zakończenie organizacji konferencji upowszechniających i spotkań upowszechniających i włączających w powiatach Dolnego Śląska	XII.2014
12.	Zakończenie publikacji artykułów prasowych i emisji audycji radiowych	XII.2014
13.	Zakończenie upowszechniania produktu finalnego i włączania do głównego nurtu polityki	XII.2014
14.	Zakończenie projektu	XII.2014

IX. Analiza ryzyka

Dokonano identyfikacji zagrożeń, które mogą wystąpić na różnych etapach realizacji projektu innowacyjnego. Za istotne uznano te, których wartość wyniosła minimum 4 punkty. Oszacowano prawdopodobieństwo ich wystąpienia, gdzie 1 oznacza niskie, a 3 wysokie oraz wpływ poszczególnych ryzyk na realizację projektu od 1 – niski wpływ ryzyka na realizację projektu, do 3 – wysoki wpływ ryzyka na realizację projektu.

Ryzyko	Prawdopodobieństwo wystąpienia	Wpływ na realizację	Istotność ryzyka	Zarządzanie ryzykiem – metody ograniczania zagrożeń
ETAP TESTOWANIA				
Zgłaszanie się do projektu odbiorców nie spełniających kryteria grupy docelowej	2	2	4	Nawiązanie kontaktu z Placówkami MOS/MOW/POW/ZP, PCPR, OPS, NGO, obsługującymi wychowanków objętych procesem usamodzielnienia. Podjęcie stałej współpracy poprzez osobisty kontakt Z-cy koordynatora ds. wdrażania projektu i Specjalisty ds. kontroli i monitoringu z przedstawicielami tych instytucji oraz wychowankami placówek (jasny przekaz informacji, dostępny także na stronie internetowej) Wstępne zainteresowanie w/w osób udziałem w Projekcie i wskazanie jego zalet.
Przerywanie udziału w projekcie przez odbiorców	2	2	4	Wprowadzenie bieżącej oceny realizacji zadania zarówno przez użytkowników (zespoły robocze) jak i samych odbiorców (ankiety), która pozwoli na usprawnienie i dostosowanie proponowanych metod wsparcia do oczekiwań i potrzeb młodzieży. Motywowanie odbiorców przez użytkowników do kontynuowania udziału w projekcie. Wprowadzenie nowego uczestnika w miejsce osoby rezygnującej (lista rezerwowa). Stała komunikacja na linii asystent – mieszkaniec Hostelu także poprzez pocztę elektroniczną (bieżące niwelowanie zagrożeń).
Brak możliwości odbycia staży zawodowych u Pracodawców	2	2	4	Pozyskanie do współpracy szanowanych przedstawicieli biznesu i samorządu wspierającego biznes, kluczowego pracodawcy cieszącego się dobrą opinią na rynku pracy, odznaczającego się renomą w rankingach pracodawców stanowiących „magnes” dla pozostałych. Stworzenie systemu promowania, wyróżniania pracodawców, którzy w wyniku współpracy uruchomili staże zawodowe dla wychowanków. Stała współpraca z PUP.
Trudności w znalezieniu odpowiedniej liczby użytkowników zaangażowanych w proces testowaniem (kadra	1	2	2	Zacieśnienie współpracy z przedstawicielami użytkowników.

Fundacja Edukacji Europejskiej

specjalistów)				
ETAP UPOWSZECHNIANIA I WŁĄCZANIA DO POLITYKI INNOWACJI				
Niskie zainteresowanie użytkowników projektem i innowacyjnymi metodami (Hostel + zestaw metod wsparcia)	2	3	4	Pozyskanie do współpracy ekspertów szanowanych w środowisku instytucji działających na rzecz integracji społecznej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, władz gminnych i powiatowych lobbujących na rzecz wprowadzenia nowych rozwiązań przedstawionych w projekcie.
Zbyt mała grupa użytkowników zainteresowanych udziałem w spotkaniach upowszechniających	1	3	3	Stosowanie potwierdzeń udziału w spotkaniu, co pozwala na bieżące monitorowanie liczby uczestników i przypominanie o terminie spotkania, powtórne organizowanie spotkań.
ZAGROŻENIA WYSTĘPUJĄCE W KAŻDYM Z ETAPÓW				
Zarządzanie projektem	1	2	2	Angażowanie kadry specjalizującej się w realizacji projektów dofinansowywanych ze środków UE z bogatym doświadczeniem.
Finansowanie działań	1	1	1	Wzmoczenie monitoringu finansowego pozwalającego na poprawne rozliczanie projektu, skutkującego terminowym przekazywaniem środków z IP2.

Na etapie testowania i upowszechniania produktu stworzony będzie rejestr ryzyk. Ryzyka na bieżąco będą uzupełniane poprzez wprowadzenie zasady zgłaszania Koordynatorowi występowania zdarzeń powodujących wystąpienie nieprzewidzianego wcześniej ryzyka. Zgłoszeń dokonywać będą osoby odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań. W ten sposób powstaną listy monitoringowe, na których na bieżąco nanoszone będą informacje o rodzajach ryzyka (np. finansowe, organizacyjne czy prawne) oraz ich skutkach i metodach reagowania na ich wystąpienie. Każdemu ryzyku przypisane zostaną wartości liczbowe, co pozwoli na hierarchizację ryzyk pod względem ich ważności dla realizacji projektu. W ten sposób ryzyka będą kontrolowane i monitorowane w stosunku do założonych celów projektu, harmonogramu, czy budżetu. Ważnym elementem tego procesu jest sporządzenie sprawozdań z dokonanych przeglądów ryzyka. Na ich podstawie w trakcie realizacji zadań można będzie oceniać powtarzalność ryzyk, przyczyny ich powstawania i przyjąć strategię reagowania na ich występowanie. Decyzje w tym zakresie podejmować będzie zespół projektowy. W sytuacji tego wymagającej, zaproponowane zostaną IP2 inne rozwiązania niż pierwotne planowane w projekcie – alternatywne scenariusze dotyczące osiągnięcia zamierzonych celów, co pozwoli na uniknięcie ryzyka. Niemniej takie decyzje będą podejmowane w ostateczności. Zespół projektowy dążyć będzie do zapobiegania ryzykom, a potem minimalizowania skutków ich wystąpienia.

Załączniki:

1. Wstępna wersja produktu finalnego (cz.1 i 2)
2. Diagnoza problemów wychowanków placówek
3. Zbiorczy raport z badań jakościowych

Grzegorz Kruszyński

Wiceprezes Zarządu Fundacji Edukacji Europejskiej

Imię, nazwisko, funkcja i podpis osoby/-ób składającej/-ych strategię

Marek Śpiewak

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu

Imię, nazwisko, funkcja i podpis osoby/-ób składającej/-ych strategię

